

DE GROTE LOWLANDS

WEDSTRIJD

DE TWINTIG
BESTE INZENDINGEN

ANNE VAN AARTRIJK
MARION BEUGELSDIJK
EVA BOETER
DAVE BOOMKENS
HARLINDE BORMANS
THOM VAN DEN BOSCH
MARTIJN VAN BRUGGEN
BORIS CARVALHO
TOBAS VAN CRANENBURGH
BENOIT VAN DER CRUYSE
MARIAM FARMAN
JOS MANS
HANIN MSELLEK
PIETER OLDE RIKKERT
MARIEKE ORNELIS
ANNELEEN PRINCEN
ASTRID RITSKES
SIGRID SCHENK
ANOUK VON SEIDA
HENDRIK SOET

DE GROTE LOWLANDS SCHRIJFWEDSTRIJD 2025

DE TWINTIG BESTE INZENDINGEN

Nijgh & Van Ditmar
Amsterdam

Deze digitale uitgave wordt je gratis aangeboden door

LOWLANDS 2025

NIJGH & VAN DITMAR

nrc

Stichting
Literaire
Activiteiten
Amsterdam

Copyright © 2025 Nijgh & Van Ditmar /
Anne van Aartrijk, Marion Beugelsdijk, Eva Boeter,
Dave Boomkens, Harlinde Bormans,
Thom van den Bosch, Martijn van Bruggen,
Boris Carvalho, Tobas van Cranenburgh,
Benoit van der Cruysse, Mariam Farman, Jos Mans,
Hanin Msellek, Pieter Olde Rikkert, Marieke Ornelis,
Anneleen Princen, Astrid Ritskes, Sigrid Schenk,
Anouk von Seida, Hendrik Soet

Omslagontwerp Hansje van Halem
Typografie Zeno Carpentier Alting

NUR 303

INHOUD

Anne van Aartrijk – <i>Als een kind in de wind</i>	7
Marion Beugelsdijk – <i>Eigen vlees</i>	12
Eva Boeter – <i>De laatste dag</i>	18
Dave Boomkens – <i>Mijn geschiedenis met Andrés en Cristóbal</i>	25
Harlinde Bormans – <i>Zwaarte</i>	31
Thom van den Bosch – <i>Toen Bram alles gezegd had in café De kleine wereld</i>	38
Martijn van Bruggen – <i>Ze heeft haar dijen aan de glijbaan gebrand</i>	44
Boris Carvalho – <i>Arroz de Cabidela</i>	51
Tobas van Cranenburgh – <i>De afwezigheid der dingen</i>	57
Benoit van der Cruysse – <i>Een minuut en twee seconden</i>	64
Mariam Farman – <i>Qamar betekent maan</i>	69
Jos Mans – <i>Blik</i>	73
Hanin Msellek – <i>Het zwevende Alphabed</i>	80
Pieter Olde Rikkert – <i>Ontvangst</i>	83
Marieke Ornelis – <i>Sacre du printemps</i>	89
Anneleen Princen – <i>Henry</i>	95
Astrid Ritskes – <i>Erfgoed</i>	102
Sigrid Schenk – <i>Rokje</i>	111
Anouk von Seida – <i>Vogelspotters</i>	117
Hendrik Soet – <i>Zandkasteel</i>	123

ALS EEN KIND IN DE WIND

ANNE VAN AARTRIJK

Nog vijftientwintig minuten, geeft de tijd op mijn telefoon aan. Het is dertien minuten fietsen, maar door de stevige, koude wind die er staat ongetwijfeld langer. Ik trek mijn muts over mijn wenkbrauwen en stop mijn telefoon diep in mijn zak. Ik denk aan wat de buurman me gisteren nariiep. 'Dit eiland is te klein voor haast.' Ik was me, inderdaad, vlak voor sluitingstijd naar de supermarkt aan het haasten. Hij had het aardig bedoeld. Net zoals hij het aardig bedoelde toen hij me een paar dagen daarvoor uitnodigde om te komen eten. Zijn vrouw maakte een fantastische zalmfilet, glimlachte hij. Het was allemaal ontzettend aardig, en toch irriteerde het me. Het was alsof hij zich zorgen maakte. Waarom is iemand van vierentwintig wekenlang alleen, vroeg hij zich waarschijnlijk af.

Ik werp een blik op hun appartement, maar de buurman zit niet voor het raam. Gelukkig. Straks komt hij nog helpen. Ik steek de sleutel in het slot van de berging, geef de geroutineerde duw en de deur vliegt open. Ik stap op fiets één en pak met mijn rechterhand het stuur van fiets twee, terwijl ik mijn arm zo recht mogelijk houd. Nog geen drie meter verder ligt fiets twee plat. Godverdomme. Ik werp snel nog een blik op het appartement. Bewegen de gordijnen nou? Ik pak

fiets twee op, draai mijn hand een kwartslag en pak het stuur van de zijkant vast. Poging twee. Het werkt. Drie meter, tien meter, twintig meter, totdat ik de straat uit fiets. Ik weet zeker dat de buurman inmiddels staat te kijken, maar ik kan het niet meer controleren. Ik heb mijn volle aandacht nodig. Hoe deed hij dit vroeger? Dit is moeilijk.

Ik ben een paar weken aan het schrijven op Amseland en hij komt me opzoeken. Niet omdat hij ertussen uit wilde, hij is het allerliefste thuis, maar omdat ik het hem heb gevraagd. Het leek me goed, en bovenal bijzonder. Ik wilde dat hij onderdeel zou zijn van deze periode, nadat hij me jarenlang op het hart heeft gedrukt om mijn droom achterna te gaan. Sinds ik hier was, had hij me om de dag gebeld, voorzien van video's van honden en dansende oma's en uitgebreid op de hoogte gehouden van de kast die hij ondertussen aan het bouwen was. Voor zijn keyboards, dit keer. 'Waarom kom je niet langs, als de kast af is?' had ik gezegd. 'Nee joh, ik weet niet eens hoe ik daar moet komen,' had hij geantwoord. Dat wist hij heus wel, maar wat ik zeg, hij is het liefste thuis. Normaal zou ik het niet gezegd hebben, maar dit keer maakte iets dat ik het toch deed: 'Ik zou het heel leuk vinden als je het toch zou proberen.' Het was even stil. 'Is goed. Ik kom.'

Het fietspad is zanderig. Er gaat een pijnscheut door mijn pols en ik voel mijn oksels vochtig worden. Ik ben te dik ingepakt voor deze inspanning. Een groep Duitsers haalt me in. Dat weet ik niet omdat ik ze Duits hoor praten, ze zijn stil, zoals het hele eiland stil is dit

jaar, maar omdat ze een helm dragen. Ik vraag me af of ik indruk op ze maak. Een echte Hollander. Een die niet alleen met één, maar ook met twee fietsen kan fietsen. Een halve seconde later rijdt ik tegen mijn eigen voorwiel aan. Laat maar.

Vorige week belde hij opnieuw. 'Even over onze afspraak...' Hij wist niet of het ging lukken. Zijn hoofd was donker, de laatste tijd. De paniek terug, de nachten vol gaten. Bovendien was de kast nog niet af. Hij moest eerst de tuintafel afmaken. Dat kwam tussendoor. In de winter. Ik had geknikt, toen bedacht dat je dat aan de telefoon niet kon horen. 'Oh ja.' Meteen daarna: 'Ik snap het natuurlijk.' Zijn hoofd was donker, de laatste tijd. Die boodschap had ik zoals gewoonlijk lichter genomen dan hij was en in gedachten gepareerd met het gebruikelijke. Ach, de somberheid blijft. Niet vaak hoor, maar af en toe. Dat is niet erg. Dat hoort er nou eenmaal bij, bij hem. Over het algemeen gaat het goed. Veel beter dan voorheen. Dat was wat ik vrienden vertelde. En mezelf.

Er komt een bocht aan. Een flinke ook. Hoeveel minuten zou ik nog hebben? Vijftien? Tien? Zie je nou wel, dit eiland is helemaal niet te klein voor haast. Mijn haar plakte inmiddels aan mijn voorhoofd. Dit stuk land is maar vier kilometer breed, maar van die koude wind is niets meer te bekennen. Er staat hier in het midden geen zuchtje. Ik wil in de haven zijn als hij aankomt, dus ik trap door, de kramp in mijn pols negerend. Ik vraag me werkelijk af hoe hem dit zo makkelijk afging, elke keer dat hij me met een extra fiets op moest komen halen. Ik was zomaar met een

vriendje meegereden, zonder na te denken hoe ik thuiskwam en wie dat op moest lossen.

Een paar dagen geleden belde hij weer. Hij had een hogere dosis slaapmedicatie gekregen. Scheelde de wereld. Zijn woorden. Voor de zekerheid zou hij nog wel een of ander paardenmiddel in zijn tas stoppen, maar hij kwam gewoon. Zijn humor. Oké, ook een beetje de mijne. Hij zei dat hij trots op me was en van me hield. Zoals altijd gevolgd door: 'Dat weet je toch, hè?' Dat wist ik. Eigenlijk best een gek iets om te vragen. Zou hij er echt aan twijfelen of ik weet dat hij van me houdt? Of zegt hij het voor de vorm? Wellicht zit het hem meer in de hoeveelheid. Misschien houdt hij zoveel van me, dat hij zich niet kan voorstellen dat ik de omvang daarvan daadwerkelijk kan beseffen. Maar een betere vraag is: zou hij beseffen hoeveel ik van hém hou? Dat als hij pijn heeft, ik pijn heb? Dat ik me met zekerheid meer zorgen om hem heb gemaakt, dan andersom? Dat toen hij zei: 'Ik weet niet wat er was gebeurd als jij er niet was geweest', ik dat mijn hele leven niet meer ging vergeten?

Ik overleef de bocht. Nu moet ik alleen de heuvel af en de dijk weer op, en dan ben ik in de haven. Drie minuten, max. In de verte kan ik de boot de uitgestorven haven al zien naderen. Ook het geluid van de zee steekt weer op, wild en kalm tegelijkertijd. Ik ontspan mijn pols iets, maar omdat ook dit pad vol zand ligt, waar op dit eiland ligt geen zand, begint fiets twee te zwalken. Ik rijd mezelf drie keer bijna aan. De vierde is een voltreffer. Fiets twee gaat plat naar rechts en fiets één valt daar, inclusief bezwete bestuurder, precies

overheen. Er steekt iets hards in mijn ribben en mijn elleboog komt hard op het asfalt terecht. Godverdomme. Terwijl de boot toetert, springen de tranen in mijn ogen. Een daarvan biggelt over mijn wang, tegelijkertijd moet ik lachen. Het is maar goed dat die Duitsers allang weg zijn. Ik lijk wel gek.

Ik heb mezelf inclusief fietsen net naar de berm gesleept, als mijn telefoon gaat. Ik stel me hem voor terwijl hij wild zwaaiend en breed lachend de loopbrug afloopt. Hij heeft zonder twijfel zijn bruine bontjas en dito muts aan, een uitrusting die de gemiddelde Russische winter nog overleeft en ik verschrikkelijk vind. Precies daarom heeft hij hem aan. Ik neem op.

‘Hey pap.’

‘Hey lieverd.’

‘Ik ben bang dat je me even tegemoet moet komen. Ik red het niet alleen.’

EIGEN VLEES

MARION BEUGELSDIJK

In de nacht van 7 op 8 augustus werd ik eindelijk daadkrachtig. De uitnodiging voor de buurtbarbecue had al drie weken op het prikbord in de keuken gehangen. Vijftien euro per persoon, eigen drank meenemen. Toen we nog met z'n tweeën waren konden we er nooit heen.

Deze keer had ik het retourstrookje bij binnenkomst direct ingevuld:

Met hoeveel komen jullie? *1 persoon*

Wil je helpen met de voorbereiding? *nee*

Dieetvoorkeuren? *geen vis*

Daarna prikte ik het hele A4'tje met een punaise op het kurken bord boven het broodrooster.

Pas deze augustusnacht, één dag voor de deadline, scheurde ik het strookje af en stopte het dubbelgevouwen met vijftien euro ertussen in een envelop. Die stak ik in mijn jaszak, pakte de voordeursleutel van het haakje in de gang en sloop naar buiten. Ik liep door het steegje langs de tuin met de aardbeien en de grote hortensia naar het schoolpleintje om daar op het bankje te gaan zitten.

Dat deed ik vaker. Om vier uur in de ochtend zit je

daar fijn. Het was een heldere nacht met veel sterren en een halfvolle maan. De nacht is op zijn koelst, het zwoele van de zomerdag is verdwenen en heel in de verte licht het alweer een beetje door. Straks zullen er kinderen over dit schoolplein rennen en ondersteboven aan het hekje hangen.

Ik nam de envelop uit mijn zak en haalde het formulier tevoorschijn. Het moest worden ingeleverd op nummer 22. Ik zag voor me hoe ze zouden opkijken van mijn inschrijving. Wat leuk zeg, nummer 8 komt ook. Nooit geweten dat daar een Marietje woonde. Maar zo zou het waarschijnlijk niet gaan. Bij het openmaken van de envelop zou eerst het geld worden geteld en dan worden bekeken of het bedrag klopte met het aantal personen. En dan zou het formulier op de ene stapel gaan en het geld op de andere stapel. Of in een doosje. Dat kon ook.

Het was stil buiten. De huizen in deze wijk zijn te duur voor mensen die nachtdiensten draaien. Nog een kwartiertje en de vogels zouden gaan fluiten. Thuis word ik elke ochtend wakker van een merel die in de krentenboom zit te zingen. Keihard en vrolijk. Alsof er niks gebeurd is. Zo zou ik ook wel willen opstaan. Elke ochtend mijn geheugen gewist en klaar voor een nieuwe dag.

Ik stond op en scheurde de envelop doormidden. Wat haalde ik me in mijn hoofd? Het was te vroeg. Bovendien zou niemand verbaasd zijn als ik kwam. En ook niet bezorgd als ik niet kwam. Thuis plakte ik de doorgescheurde bankbiljetten weer aan elkaar met plakband uit de bruine ladekast voordat ik nog even

ging slapen. De volgende ochtend om negen uur logde ik, zoals gebruikelijk, in onder jouw naam en stuurde ik een groet naar jouw collega's.

Jouw werk is niet moeilijk, je moet alleen precies zijn en dat ben ik. Het controleren van facturen is niet veel meer dan nakijken of wat er is geleverd klopt met wat er is gefactureerd. Net als het checken van de formuliertjes van de buurtbarbecue. Hoeveel mensen zijn er aangemeld en zit er genoeg geld in de envelop?

En nu is het zover, door het zolderraam zie ik dat het is begonnen. Een zwarte rookpluim stijgt op. Thomas staat naast de tafel met hamburgers, stokjes saté en speklappen. Zijn tong steekt uit zijn mond. Daar kan hij niets aan doen.

Thomas is de enige persoon in de buurt waarvan ik de naam ken. Hij is jaren geleden bij ons langs geweest met zijn vader. Ik zat destijds nog boven, dus jij deed de deur open. Ik kroop vanuit mijn kamer naar boven aan de trap om mee te luisteren.

'Mijn zoon wil graag spelen met het meisje dat hier woont,' zei de vader. 'Kan dat?'

'Er woont hier geen meisje.'

'Jawel,' zei de zoon. 'Ik zie haar altijd voor het raam staan. Ik ben Thomas.'

'Er woont hier echt geen meisje,' zei jij. 'Maar kom gezellig even binnen, dan zet ik een kopje thee.'

Ik lag op mijn buik op de donkere overloop en gluurde door de spijlen van het hekje naar beneden.

'En ook geen jongen?' vroeg de vader. 'Thomas ziet soms het verschil niet tussen jongens en meisjes.'

‘Er woont hier ook geen jongen,’ zei jij. ‘Ik denk dat hij het zich verbeeldt.’

Je schonk de thee in de mooie kopjes die we zelf nooit gebruiken en zei: ‘Helaas ben ik nooit moeder geworden.’

Dat gaf mij een flinke steek in mijn maag – dat je dát zei. Ik ben daar weken boos over geweest.

‘Zie je wel,’ had de vader van Thomas de jongen toegebeten. ‘Nu is het duidelijk en écht klaar. Er woont hier geen kind, dat weten we nu zeker. En ik wil er niks meer over horen.’

Die avond maakte je mijn raampje dicht met houten planken. Je timmerde snel en wild, zodat er per ongeluk nog ergens een kiertje bleef waardoor ik naar buiten kon kijken als ik op mijn bureaustoel ging staan.

Thomas gaf niet op. Dat zag ik door het kiertje. Zijn vader trok hem voort terwijl hij met zijn hoofd achterover in zijn nek naar mijn raam keek. Ook vanaf de stoep waar het busje hem dagelijks op kwam halen bleef hij mijn kant op staren. Toen jij weg was heb ik als eerste die planken van het dichtgetimmerde raam getrokken met een koevoet.

Vanaf boven zie ik dat er een toespraak wordt gehouden door de man van nummer 14 met de betegelde tuin. Hij spreidt zijn armen en praat en praat en praat. Ondertussen bekijkt de rest van de burens welke salades er zijn en waar het stokbrood staat, totdat de vrouw van nummer 14 het applaus start en iedereen mee begint te klappen. Ook Thomas. Thomas het meest uitbundig en hard. Ondertussen vormen alle

buren zich tot een rij bij het saladebuffet.

Het is nog niet het moment om me daartussen te voegen. Ik lijk veel op jou, maar nog niet genoeg om voor jou door te kunnen gaan. Ik ga zitten bij het eiken tafeltje tegen de enige rechte muur van mijn zolderkamer. Ik wil ruimte maken, herschik de zaken op het tafeltje en leg jouw spullen dicht bij elkaar: jouw roze sjaaltje, jouw ketting van bloedkoraal, jouw horloge. Midden in een kring van waxinelichtjes zet ik de gouden kandelaar waar het overgebleven stompje doopkaars op geprikt kan worden.

Buiten gaat de muziek aan. Mijn hart slaat op hol en mijn maag krimpt ineen. Jij kon daar niet tegen. Jouw overgevoeligheid mis ik niet. Wat ik mis is jouw oksel. Wat ik mis is samen in bed, mijn hoofd tegen jouw oksel gevlijd, mijn wang tegen de kriebelende haartjes. Jouw oksel was zó zacht. Alle andere stukken van jouw lichaam waren pokdalig of ruw, maar jouw oksel niet.

Opeens was je niet meer alleen ziek in je hoofd maar overal. Ik moest naar beneden komen, want op jouw werk mochten ze er niets van weten. Je zou weer opknappen. Overeind komen lukte niet meer, maar aanwijzingen geven vanaf de bank wel. Over het inloggen, de helpdesk en over je collega Bas, die in scheiding ligt met zijn vrouw Saskia en daar alsmaar over praat.

Terwijl jij wegwijnde op de bank legde je uit wat ik moest doen. Nooit tegenspreken als er opmerkingen waren. Alles netjes op tijd inleveren, perfect was niet nodig. Stipt om negen uur goedemorgen zeggen in de appgroep van de afdeling. Pas op het laatste moment afzeggen voor teamuitjes, zodat er geen moge-

lijkheid was om speciaal voor jou te verzetten. Om half zes goedemorgend of fijn weekend appen. En facturen controleren. Dat was makkelijk.

Elke avond vlijde ik mij tegen jouw oksel, waar de haartjes waren uitgevallen, totdat ook de altijd zo zachte huid daar zo ruw werd als schuurpapier. Het was tijd en ik haalde jouw doopkaars van zolder. Bij het kaarslicht omarmde ik je magere lichaam. Het koste geen moeite om je op te tillen en je voor de laatste keer de achtertuin in te dragen.

Om negen uur de volgende ochtend zei Bas als eerste goedemorgen terug. Volgens mij vindt hij jou leuk. Ik heb hem in de privéchat aangeraden om met Saskia in therapie te gaan.

Ik loop weer naar het raam en zie Thomas naar boven turen. Ik zwaai naar hem. Als hij terugzwaait krijgt hij een elleboogstoot van zijn vader. Hij blijft nog een tijdje naar mijn raam kijken. Vingers in zijn mond. Kwijl langs zijn pols. Ik wijs naar hem dat hij lekker moet gaan eten, maar hij snapt het niet. Ik vind het jammer dat ik mijn trouwe volger niet beter van dienst kan zijn.

Volgend jaar ga ik me aanmelden voor de voorbereiding van de barbecue. Tien euro voor de drankjes, eigen vlees meenemen. Mijn vriezer zit vol.

DE LAATSTE DAG

EVA BOETER

Ideaal gezien vulde onze tweeënzestigjarige hoofdfiguur zijn dagen met het doen van helemaal niks. Hij had gewoon een gruwelijke hekel aan inspanning. Wat kon hij daaraan doen?

Elke dag stond hij op wanneer het hem uitkwam, trok zijn donkerblauw met grijs gestreepte ochtendjas aan, liep in vier passen naar zijn smalle keuken, en spoelde zijn mond met olijfolie.

Hij had op het internet gelezen dat elke dag spoelen met olijfolie je tandvlees beschermt. Meerdere onderzoeken toonden dit aan. Je kan er zelfs parodontitis mee voorkomen.

Naar de tandarts ging hij nooit. Ja, natuurlijk had hij dat vroeger weleens gedaan. Nu keek hij wel uit. Een man die hij niet kende – of een vrouw voor zijn part – toegang geven tot zijn mond, hem niet gezien.

Zonde van zijn geld en geld had hij sowieso niet meer. De afgelopen twee maanden had hij zijn huur niet eens betaald. De huisbaas probeerde hem hier constant over te bellen. Zo vervelend vond hij dat. Waarom liet die man hem niet met rust?

Natuurlijk, hij kon zijn auto verkopen, maar daar had hij geen zin in. Wat een gedoe is dat zeg. Het be-

gint er al mee dat je foto's moet nemen. Liever liet hij het zo.

Vandaag was geen dag als alle andere. Toch pakte hij een eetlepel uit zijn keukenla en vulde deze tot de rand. Niet meer en niet minder, precies zoals hij op het internet gelezen had. Hij zette de kookwekker op vijftien minuten en bleef met een mond vol olie staan. Tot het belletje rinkelde.

Hij slikte de olie niet door. Nee zeg, hij zou wel gek zijn. Hij spuugde de olie in de zwarte prullenbak onder het keukenblad, nam een paar flinke slokken water, gorgelde, en poetste zijn tanden zoals hij dat gewoon was om te doen.

'Ziezo,' zei hij tevreden, en klaar was Kees. Of in dit geval: Roderick Lamoreu.

Met schone tanden kon zijn dag eindelijk beginnen.

Hij deed water in zijn koffiezetapparaat en drukte op het knopje. Hij voelde zich goed. Het was zover. Alles was voorbereid. Hij had zelfs al geoefend, maar hij moest wel opschieten. Straks stond die vreselijke huisbaas voor zijn neus, met zijn te korte nek. Nee, dat kon hij er nu echt niet bij hebben.

Hij had het al eerder willen doen, maar er kwam telkens iets tussen. Eerst ging zijn zoon Tom twee weken op vakantie, daarna ging zijn zus Mona een grote reis maken van bijna een maand. Hij kon het natuurlijk niet doen terwijl zij op vakantie de reis van hun leven aan het beleven waren. Dan zouden ze speciaal moeten terugkomen.

Nee, dat kon hij ze onmogelijk aandoen. Zo zat hij

niet in elkaar. Hij zou er ook nooit zomaar tussenuit piepen. Hij had het aangegeven bij iedereen die hij liefhad, nu bijna een jaar geleden.

‘Ik ben op,’ had hij gezegd. ‘Ik ga er een einde aan maken.’

Ze hadden daar zo overdreven op gereageerd, vol onbegrip.

‘Ben je ziek dan?’ vroegen ze.

‘Nee, dat niet,’ zei hij, ‘maar ik ga een beetje op die aftakeling zitten wachten...’

‘En je zoon?’ hadden ze hem toegeworpen. ‘Dit kun je hem toch niet aandoen!?’

Dit vond hij zo laag, een beetje zijn zoon erbij halen. Bah.

‘Ik ga toch zeker niet voor een ander leven,’ had hij met veel verontwaardiging gezegd. Wat dachten ze nou. Een miljoen en een huis in Amsterdam? Ja oké, dan zou hij het misschien nog wel even uithouden.

Hij pakte zijn kop koffie en ging in de comfortabele stoel zitten die bij het raam stond in zijn kleine achterkamer. Hij keek niet naar buiten, want hij had zijn gordijnen al maanden niet geopend.

Zijn muren waren kaal. Het was er na de scheiding nooit van gekomen iets op te hangen. Niet dat er ooit iemand bij hem langskwam. Afspraken maakte hij buiten de deur.

Elke donderdag ging hij bij zijn ex-vrouw Lina eten. Praten deden ze niet, maar het eten was wel lekker. Hij had haar in Thailand in een bar ontmoet. Haar

familie noemde haar *the quiet one*. Hij was op slag verliefd.

Tom was negentien en zat sinds de scheiding vooral op zijn kamer achter zijn computer, met zwartgelakte nagels. Hij vond dat jammer. Niet de zwartgelakte nagels, die kon hij wel waarderen.

Eén keer had hij Tom in zijn kleine slaapkamer opgezocht. Voor hij het wist vroeg hij hoe het met hem ging. De jongen had 'goed' gemompeld. Het zweet brak hem uit. Na een stilte liep hij terug naar de eetkamer.

Hij dacht aan de tijd toen Tom nog klein was en angstig zijn hand vastgreep als ze door het park langs de ganzen wandelden. Hoe had hij het toch allemaal uit zijn handen laten vallen?

Lina had gelogen, dat wist hij wel. Haar baas had haar naar huis gereden en ze had het ontkend. Hoe kon hij haar ooit nog vertrouwen? Ze had hem verraden.

Net als zijn oudste vriend Jan, die ineens vijftig euro ging vragen voor een blokje hasj, terwijl hij nog geen cent had betaald aan het rugmassageapparaat dat ze zogenaamd samen hadden gekocht en om de beurt gebruikten. Vorige week stond Jan nog aan zijn tuinhek te sjoeren. Hij had mooi niet opengedaan. Jan hoefde echt niet te denken dat hij dit ooit zou vergeten.

Hij pakte een pen uit de bureaula en zocht een stuk papier. Het enige wat hij vond was een oud verfrommeld geeltje. Je kon het amper geel noemen. Nou ja, ik doe het er maar mee, dacht hij en begon te schrijven.

Lieve Lina,

Ik heb een video voor Tom gemaakt. Deze staat op mijn laptop.

Mijn wachtwoord is: Roxy1984lam2!

Zou jij aan Gerard willen vragen of hij mijn auto kan verkopen? Het geld kan hij aan Tom geven.

Voor mijn uitvaart heb ik de volgende nummers uitgekozen:

Rammstein – Du Hast

Die Fantastischen Vier – Tag Am Mer

Kraftwerk – Autobahn

Ten slotte wil ik benadrukken dat Jan niet welkom is.

Dankjewel.

Gegroet,

R.

Hij plakte het geeltje op zijn dichtgeklapte laptop.

Zo'n jaar geleden had hij via Google gezocht naar de meest pijnloze dood. Hij stuitte op het artikel: *Pijnloos sterven met helium*. 'Een braadzak en twee heliumtanks. Meer is er niet voor nodig om snel en pijnloos te sterven.' Hij bekeek de instructievideo.

Bij partywinkel.nl bestelde hij vier heliumtanks. Beter een te veel dan te weinig, dacht hij. Pleistertape

kocht hij bij de drogist. Een braadzak haalde hij uit de supermarkt en rubberen slangetjes had hij nog in het schuurtje liggen.

Met de pleistertape plakte hij een zoom in de braadzak. Door die zoom legde hij een elastiek zodat hij de zak later om zijn hoofd kon binden. Op de uitlaat van de heliumtanks zaten plastic aansluitstukjes. Om ballonnen mee op te blazen. Die haalde hij eraf. Het was tenslotte geen kinderfeest. Hij sloot de rubberen slangen met tape aan de tanks vast en liet ze uitkomen in de braadzak.

Gisteren had hij de zak even over zijn hoofd gedaan en het elastiek aangetrokken. Het zal wel gaan zo, dacht hij. Met een tang draaide hij ook de tanks even open, zodat hij ze vandaag met een simpele handbeweging zou kunnen openen.

De wereld is verhard, dacht hij. Hij vond er niets meer aan. Hij was al veel te oud geworden. Gek werd hij van die straaljagers en espressoapparaten die constant door zijn hoofd suisten. Het was de hoogste tijd.

Hij dronk zijn laatste slok koffie, liep naar zijn slaapkamer en ging op bed liggen. Aan beide zijden stond een tank. Naast zich legde hij kussens. Zo bleef hij in positie. Als hij omviel kon er lucht in de zak stromen en mislukking was wel het laatste waar hij op zat te wachten. Daar had hij genoeg van.

Hij trok de zak over zijn hoofd en drukte de lucht eruit. Voorzichtig draaide hij de tanks open.

Hij dacht aan Flipje, zijn ruwharige teckel, en wat een lief hondje dat geweest was. Hij kon niet zeggen

dat het een braaf hondje was, teckels doen nu eenmaal precies waar ze zelf zin in hebben. Het was juist die koppigheid waar hij als een blok voor viel. Als Flipje iets niet wilde, dan gebeurde het niet. Als het begon te regenen stopte Flipje met lopen en moest hij haar naar huis dragen.

Langzaam vulde de zak zich met helium. Al na een halve minuut draaiden de ogen van onze hoofdpersoon omhoog en verloor hij bewustzijn.

Lina trof hem de volgende ochtend levenloos aan in zijn bed. Ze kon niet stoppen met huilen.

‘Hij ligt er in elk geval vredig bij,’ zei de agent die een half uur later de zak van zijn hoofd knipte.

Voor het eerst in zijn leven was er iets gelukt. Deze dood pakte niemand hem meer af.

MIJN GESCHIEDENIS MET ANDRÉS EN CRISTÓBAL

DAVE BOOMKENS

(1)

Onze geschiedenis begon in de binnentuin van abuela Florida, waar de schaduwen van onze voorouders zich mengden met de walm van bloeiende bougainvillea, en de takken van de granaatappelboom zich uitstrekten boven onze lijven alsof we eeuwig onopgemerkt moesten blijven. Natuurlijk heette abuela niet echt Florida, maar we noemden haar zo omdat ze in haar voorbijgaan een geur van rijpe citrusvruchten achterliet, wat volgens onze schoolboeken kenmerkend was voor de Amerikaanse kuststaat.

Voor een buitenstaander was het nagenoeg onmogelijk om zonder ballotage onze binnentuin te betreden. Je moest, op z'n minst, de erecode kennen: je liet de klopper driemaal op de houten poort vallen, riep vervolgens 'Masa de galleta!' door het sleutelgat, waarna abuela een sprintje trok naar de verweerde balustrade om vanaf daar, door een van de vele kier-tjes, naar beneden te gluren. Herkende ze je, en had ze zin om je thee aan te bieden, dan gaf ze een rukje aan het stalen koord en werd de deur voor je geopend.

Goed, te veel details, zo vroeg in het verhaal, het is vooral belangrijk om te weten dat we met z'n drieën waren – Andrés, Cristóbal en ik (Emilia) – en dat we

vanaf de eerste klas zo goed als onafscheidelijk waren. Wij waren de bollebozen, de slimmeriken, de kinderen die door iedereen als ‘betweterig’ en ‘onuitstaanbaar’ werden bestempeld. Later kreeg Andrés nog een andere bijnaam, namelijk *El músico*, omdat hij soms dagenlang melodieën uitprobeerde op zijn gitaar, en daarbij diepmelancholisch kon kijken.

Andrés was onze lyrische ziel – zo schreef hij ooit eens een lied voor het meisje aan de overkant van de straat, nadat hij haar slechts een paar tellen in het raamkozijn had zien staan. Hij raakte op slag verliefd, werkte dagenlang aan een muziekstuk waarin hij haar vergeleek met María Lionza (de Jirajara-prinses uit het bekende Venezolaanse sprookje) en dichtte haar tal van uitzonderlijke krachten en wijsheden toe. Speelde Andrés gitaar, dan golfd en er donkere lokken over zijn voorhoofd die hij met een simpele handbeweging naar achteren veegde.

In diezelfde periode ontstond er bij Andrés diepe genegenheid voor het vaderland, met name de socialistische versie ervan, in tegenstelling tot Cristóbal, die zich urenlang kon verkneukelen aan foto’s van militaire pantsers of patrouillerende soldaten. Cristóbal had een neus die afboog als het snaveltje van een adelaar, en ogen die haast turkoois leken als een bergmeer, en was – volgens abuela Florida en vele anderen uit de buurt – het rotjong van ons gezelschap. Soms wilden Andrés en ik Cristóbal wel wurgen, omdat-ie weer iets stoms had gedaan, maar we hielden hem aan boord van onze vriendschapssloep vanwege zijn hoge entertainmentwaarde, vanwege de vele goocheltrucs

die hij met een geheimzinnige glimlach presenteerde, en waarmee hij iedereen b́uten de binnenplaats in een duizelingwekkende staat van verwondering achterliet.

En ik... ik was het meisje dat alsmaar bleef rennen, voor zowel Andŕs als Crist́bal, waardoor de binnentuin zich geregeld vulde met het geluid van mijn klapperende flipflops. 's Avonds kwam ik tot rust en las ik, in het schijnsel van mijn schemerlampje, over *Het zwarte paleis* waar de wind door de gangen gierde, en het daglicht zelden kwam, en dat de perfecte thuisbasis vormde voor de gieren die heersten over de stad. Ik was gek op dit sinistere sprookje en kon toen nog niet bevroeden dat onze eigen geschiedenis een misschien wel even sinister vervolg zou krijgen.

(2)

We verruilden de binnentuin van abuela Florida voor het universiteitsgebouw, en hoewel we alle drie een eigen studierichting kozen, zagen we elkaar tussen de colleges door, of tijdens een van de vele avonden waarop Andŕs zijn liedjes ten gehore bracht of Crist́bal weer een of andere onnavolgbare goocheltruc uitstortte over de toegestroomde studentenmassa. Vaak stond ik dan tegen een pilaar geleund, of zat ik in een vensterbank, glimlachend van trots en herkenning, in een vertrouwde dienende rol waardoor de jongens in hun kracht kwamen. Een jas die mij naadloos paste, en waarvan ik de voering steeds vaker en steeds nauwer tegen me aan drukte – vooral toen Andŕs sky high ging vanwege *Het meisje in het raamkozijn* en Crist́bal

zich meer en meer leek te verliezen in een wereldbeeld dat haaks stond op ons leven in de binnentuin.

Tijdens de steeds schaarser wordende momenten waarop ik Cristóbal zag, zei hij dingen als ‘Het leven is een pendel die heen en weer zwaait tussen pijn en verveling’ en gingen zijn goocheltrucs van opgewekt naar zwaarmoedig naar luguber. Zo stopte hij – vlak voor De Grote Opstand – een kikker in een glazen stomp die hij vervolgens langzaam liet vollopen met een mysterieus goedje, waardoor de olijfgroene huid veranderde in onheilspellend zwart, en het diertje hem aankeek met grote, paniekerige ogen. Het lijden van de kikker liet Cristóbal volledig onberoerd, waardoor het wezentje stierf onder toeziend oog van een verbouwereerd publiek. In die tijd werd het woord nog niet zoveel gebruikt, maar decennia later zou men in dergelijke gevallen van ‘radicalisering’ spreken. Ik durf het overigens niet met zekerheid te zeggen, maar ik vermoed dat die keer met de kikker mijn laatste keer Cristóbal was. Het schijnt dat hij kort erna de generaal leerde kennen, wiens haar altijd in een onberispelijke scheiding zat waardoor een deel van de bevolking hem vereenzelvigde met orde en discipline, en dat onze geschiedenis door die toevallige ontmoeting een pijnlijke afslag nam.

Een van de vele wijsheden die abuela Florida over onze kinderzielen uitstrooide luidde: ‘Goed nieuws wordt in de meeste gevallen met een zachte stem verteld.’ En inderdaad, als ik toen beter had geluisterd naar de broeierige berichten van de nieuwslezers, dan had ik het kabaal in hun stemmen gehoord, en had ik

onze geschiedenis misschien een andere richting op kunnen duwen. Maar of ik de toespraak van de generaal en de opstand die daaruit volgde had kunnen tegenhouden betwijfel ik.

Op een zomeravond in 1973 sprak de generaal de menigte toe met zinnen als 'Om zoveel mogelijk kostbare kogels te sparen, moet het ongedierte met "vergif" worden bestreden.' En: 'Ik heb de macht om mijn vijanden te vergeven, maar ik heb niet de kracht om ze te laten leven.' Of Andrés en Cristóbal die nacht werkelijk oog in oog hebben gestaan, weet ik niet. Wel weet ik dat één kogel voldoende was om de socialistische protestzanger, met wie ik een groot deel van mijn jeugd in de binnentuin had doorgebracht, in het hart te raken. Andrés stierf met zijn gitaar tegen zijn borst geklemd, tussen braaksel en baksteen, tussen weemoed en wind, de laatste akkoorden nog trillend in de lucht.

(3)

Misschien wel twintig jaar later – wat zal het zijn geweest? – stond ik met mijn Peugeot 404 in de late middagzon die voorzichtig over de straten van Santiago was gaan liggen voor een verkeerslicht. Terwijl ik naar de eindeloze stoet auto's voor me keek, die zelfs achter de horizon nog verder leek te gaan, en met mijn nagels figuurtjes in de leren bekleding van het stuur sneed, dacht ik aan abuela Florida. 'Probeer te leven op de manier die je het best past,' kleurde haar stem mijn herinnering, en ik werd op slag verdrietig.

Mijn verdriet ebde weg, maar zwol kort erna weer

aan toen er een stipje in de autospiegel verscheen. Het begon als een vage vorm, nauwelijks te onderscheiden van de dampende luchtstromen die opstegen uit de gewelfde motorkappen, maar veranderde langzaam in een gestalte die steeds duidelijker zichtbaar werd. Een man met een donkergroene jas, registreerde ik, met op de schouders brede epauletten die als spiegeltjes fungeerden in de laagstaande zon, en ik zag een hoog opstaande kraag die versierd was met gouden insignes, afkomstig uit een tijd waarin dromen nog fonkelden als vuurvliegjes in een onyzzwarte nacht.

Met een voorzichtige – bijna tedere – beweging bracht de man zijn hand naar het raampje van een auto die een eindje verderop stond en tikte ertegen met zijn knokkels. Het glas verdween in de carrosserie en er leek iets van een gesprek te ontstaan. Een paar tellen later toverde de man – met een sierlijke zwier – een pakje kaarten tevoorschijn, liet de kaarten soepel uit de verpakking glijden en vormde een waaier. ‘Trek er maar eentje,’ moet de man hebben gezegd, want na een korte weifeling zwichtte de bestuurder. Een hartenaas, gokte ik, een hartenaas, maar in plaats daarvan hield de bestuurder de beeltenis van een muzikant omhoog. Een paar milliseconden duurde het, hooguit, voordat ik de diepmelancholische blik herkende waarin onze kleine geschiedenissen samenbalden, en die ervoor zorgde dat het zoet achter mijn oogleden zich vermengde met het zout van mijn wonden.

ZWAARTE

HARLINDE BORMANS

Op de klokkentoren van het San Marcoplein rustten waarschijnlijk nog enkele laatste stralen, maar in dit lagergelegen stadsdeel was de schemer al ingezet. Leonardo stond op het hoogste punt van de brug. Onder hem stroomde het donkere water van de Rio del Mondo Nove. Het klotste tegen de oevers, een vijftal aangemeerde gondels botste zachtjes tegen elkaar. Een frisse herfstwind streelde zijn hals, een voorbo-
de van de ijselijke tramontana die de stad de komende maanden zou geselen.

Hij vreesde ook vandaag weer de slaap niet te kunnen vatten en was vroeger dan anders aan zijn nachtelijke wandeling begonnen: hij zocht het zandman-
netje in de smalle straatjes van zijn stad.

‘Lucia, ik ben er,’ fluisterde een stem. ‘Dit is voor jou.’ De woorden kwamen van bij het water. Ze gingen over in gesnik.

Leonardo wandelde van de brug en struikelde op de kade bijna over een kleine, magere jongen van een jaar of tien. Hij lag plat op zijn buik en liet een papieren bootje te water dat gevuld was met witte bloemblaadjes.

Leonardo hurkte naast hem neer en zag hoe het bootje onder de brug door dreef en wat verderop zonk.

De jongen zuchtte en door zijn tranen fluisterde hij: 'Ik wil Lucia nog zoveel geven, maar het water maakt alles kapot!'

Voor Leonardo iets kon vragen, ging de jongen verder.

Dat hij de mooiste woorden op papier schreef, maar dat het water het wak maakte en scheurde. Het ijzeren kistje dat hij net boven de waterlijn had vastgemaakt was gaan roesten en uit elkaar gevallen. Zelfs het houten paneel met hun beide namen erop was gaan rotten. Voor de schimmel toesloeg had hij het zelf weer weggehaald. Een tweede verval kon hij niet aanzien. Wat hij ook probeerde, het water won altijd. Lucia hield van muziek, maar het water deed niets dan dat ellendige klotsen. Dus zong hij voor haar, met zijn lippen net boven het wateroppervlak. Zodra hij dichterbij haar wilde komen, liep het mis. Het water kwam in zijn mond en legde hem ogenblikkelijk het zwijgen op. Hij dacht aan hoe koud ze het moest hebben, op de bodem van het kanaal, maar elke lucifer, elke lantaarn die hij voor haar in het water neerliet, doofde in een oogwenk.

Leonardo bleef even stil en vroeg toen zijn naam.

De jongen trok zijn mouw over zijn hand en veegde zijn wangen droog. 'Giovanni.'

'Kom mee, ik kan je helpen.'

'Hoe dan?' vroeg hij. 'Het water verpest alles!'

'Niet alles. Volg mij maar.' Hij nam hem mee naar zijn winkel, waar op het etalageraam in sierlijke letters *Glaswerk Schiavone* prijkte. Boven halskettingen van millefiori glaskralen, presse-papiers en kleurrij-

ke vazen zweefde het pronkstuk, een handgeblazen witte kroonluchter met een doorsnede van bijna een meter. 'Ik ben een meester in mijn vak. Zeg me wat je je zusje wil geven en ik zorg dat het water er niet bij kan.'

Lang hoefde hij niet na te denken. 'Vuur. Licht en warmte heeft ze nodig.'

'Goed. Kom overmorgen weer naar hier.' Hij wachtte tot de jongen de straat uit was en sloot de deur achter zich. In zijn atelier mengde hij zand, kalk en soda. Hij plaatste het mengsel in de smeltoven, zoals hij al duizenden keren had gedaan, maar deze keer had hij het gevoel dat hij met zijn kunst echt iets kon bereiken. Hij maakte niet de zoveelste kandelaar voor signora Tozzi, niet de zoveelste vaas voor signore Carone. Hij kon iets betekenen voor deze arme jongen die hem met zijn verhaal diep had ontroerd. Hij zou vuur maken voor Lucia.

Wanneer het mengsel de juiste vloeibaarheid had, voegde hij antimoon, zilver en cadmiumoxide toe voor de gele tinten. Hij gebruikte goud en koperoxide om het glas een rode gloed te geven. Eens hij tevreden was over de kleur, plaatste hij het werk in de koeloven.

Toen de jongen twee dagen later in het atelier verscheen en de massief glazen vuurbol zag, kon hij geen woord uitbrengen. Hij liet het glaswerk in zijn kleine handpalm rollen en bestudeerde alle kleurschakeringen. 'Het is perfect, maar... ik kan dit niet betalen.'

'Als dit kan helpen je verdriet te verlichten, is dat voor mij meer waard dan eender welk bedrag. Ga naar de brug, kijk of het helpt en kom terug wanneer je wil.'

Een paar uur later stond de jongen alweer in het atelier. 'Kan je de hemel voor haar maken? De blauwe lucht waar we samen onder speelden?'

Leonardo knikte en ging aan de slag met kobaltoxide en carbonaat. De dag erna haalde hij het glaswerk uit de koeloven en klopte zichzelf op de borst. Het hemelsblauw was perfect nagebootst.

Toen Giovanni de glazen bol in zijn handen hield, verscheen er een kleine schittering in zijn ogen, alsof het verdriet stilaan zijn vreselijke greep op hem verloor. Sindsdien kwam hij om de twee dagen langs en elke keer vertelde hij over Lucia. Hoe ze verhalen fantaseerde over de dieren die ze in de wolken meende te herkennen. Kon hij haar de wolken nog maar eens tonen.

Met de juiste hoeveelheden kryoliet slaagde Leonardo erin een waarheidsgetrouwe weergave van de wolken tevoorschijn te toveren midden in een lichtblauwe glazen bol. Het was een van zijn beste glaswerken. Hij zou er veel geld voor kunnen vragen, maar dat zei hem niets meer.

'In deze gaat ze twee dolfijnen zien, denk ik. Deze wolk is de grote en die is de kleine. Wat zie jij?'

'Ik zie stilaan weer een vrolijke jongen.'

Giovanni leek hem niet te horen. 'Lucia gaat het prachtig vinden!'

Een andere keer vertelde hij dat hij er alles voor zou geven zijn zus nog één keer viool te horen spelen. 'Ik wil haar muziek geven. Kan je daarvoor zorgen?'

De hele nacht was Leonardo bezig geweest met het

uiterst delicate werkje. Tijdens het maken was de fijne vioolhals verschillende keren gebarsten en het blazen van de krul vereiste al zijn vakmanschap. Aan opgeven dacht hij niet. Giovanni had hem nodig. Pas tegen de ochtend was hij erin geslaagd een doorzichtige glazen viool te maken. Het prachtstuk zou niet misstaan in een van de vele palazzo's in de stad. Toch vond hij het allerm minst zonde dat zijn werk in de Rio del Mondo Nove zou belanden. Vol trots overhandigde hij het aan Giovanni, die het in zijn handpalm zachtjes op en neer bewoog en dan teruggaf. 'Dit is niet goed. Ik wil een bol.'

'Een bol?'

'Ja, zoals alle vorige.'

'Ik kan geen viool in een bol krijgen.'

'Ik hoef geen viool. Ik vraag muziek.'

Leonardo brak zich het hoofd over deze moeilijke opgave maar vond uiteindelijk de juiste verhouding selenium, ijzer en natriumpermangaat om het warme bruin van de klankkast en het zwart van de sierlijke klankgaten van Lucia's viool zo goed mogelijk te benaderen in een massief glazen bol. Twee dagen later nam Giovanni het glaswerk met een glimlach van hem over.

Weken gingen voorbij. Dankzij de verhalen van Giovanni leerde Leonardo Lucia kennen alsof ze deel van zijn leven had uitgemaakt. Met elk stuk dat hij maakte, voelde hij zich lichter worden, alsof hij niet enkel de zwaarte van de jongen verdreef. Zijn nachtelijke wandelingen waren overbodig geworden, het zand-

mannetje kwam vanzelf naar hem toe. Soms gingen zijn gedachten met hem aan de haal en vroeg hij zich af of hij Lucia had kunnen redden als hij haar vader was geweest. Maar hij was niemands vader. Hij was glasblazer.

Dankzij zijn vakmanschap had hij alles kunnen maken wat de jongen van hem vroeg. Hij had zo veel bollen gemaakt dat hij de tel was verloren, het moesten er ondertussen wel bijna vijftig zijn. De vorige keer had hij in Giovanni's blik oprechte vrolijkheid gezien, het leek alsof het verdriet hem voorgoed had verlaten. Hij zou voorstellen nog een laatste glaswerk voor hem te maken en vragen of hij mee mocht wanneer hij het van de brug zou werpen.

Hij wachtte de hele dag, maar Giovanni kwam niet. Ook de dagen erna bleef het stil in zijn atelier. Nadat hij hem een hele week niet had gezien, ging hij zelf de deur uit.

Aan de brug waar hij hem voor het eerst had gezien, waren tientallen bosjes chrysanten vastgemaakt. De witte blaadjes trilden op het ritme van de tramontana. Hij was er sinds hun ontmoeting niet meer geweest en het trof hem dat Giovanni de kracht had gevonden zulke mooie bloemen naar de plaats van het onheil te brengen. Er was nu ruimte voor schoonheid op deze vreselijke plek.

Hij keek aandachtig naar de mensen die over de brug wandelden, maar de jongen zag hij niet. Toen hij de bloemen van dichtbij ging bekijken, kwam een jonge vrouw naast hem staan.

Ze haalde een zakdoek uit haar rok. 'Vreselijk is het. De arme jongen.'

'Jongen? Het was toch een meisje, Lucia?'

'Ach meneer, haar broertje is haar achternage-sprongen. Hij had een grote tas om zijn middel gebonden, vol met zwaar glaswerk, in alle kleuren. Hij is onmiddellijk naar de bodem gezonken.'

TOEN BRAM ALLES GEZEGD HAD IN CAFÉ DE KLEINE WERELD

THOM VAN DEN BOSCH

Bram kwam café De kleine wereld binnen met drukke armgebaren en vulde de ruimte met zijn aanwezigheid. Hij zag de geelgeverfde muren met zwart-witfoto's van dode Amerikanen uit de jaren 60 en het krijtbord dat schreeuwde: Drink niet om te vergeten maar vergeet niet om te drinken! Volgens de regels van de logica was dat geen goede omkering, maar het was goed genoeg voor deze plek. Bram liep linea recta naar de bar en zei:

– Barvrouw! Ik heb dorst. En hij leunde over de toog en ondersteunde zijn hoofd voor het nodige theater.

De barvrouw hield haar hoofd schuin. Ze zei:

– Dan zal een watertje wel helpen toch?

– Haha water! Ja tuurlijk. Nee, doe mij maar ene pilsje hoor.

En de barvrouw pakte al een schoongewreven glas en begon te tappen. Bram voelde een angst dat nu alles anders was, dat er een einde naderde – al wist hij ook niet wat dat betekenen moest. Hij begon een beetje te zweten maar zag gelukkig twee bekenden. Zij waren met belangrijke dingen bezig. De ene bestuurde een hijskraan, de andere werkte in de fruitteelt. De ene zei:

– Hey Bram! En zijn ogen verwijdden.

En de ander zei:

– Ja! Dat is 'm.

Bram zei:

– Daar zijn we weer hoor, daar zijn we weer. En hij sloeg de mannen amicaal op de schouder.

Maar hoe heetten ze ook alweer? Ach, zo belangrijk was dat niet. Het was hier nog altijd beter dan thuis. Want daar zat niemand. Hier zag de barvrouw er tenminste nog oké uit, geen lekker wijf maar prima om mee te ouwehoeren.

– Hoe is het nou?

Dat zei de ene, die de hijskraan bestuurdde en dus niet de andere, die dat andere deed, ergens in de fruitteelt, die keek alleen een bietje.

– Goed hoor, kom net van huis, het was weer druk deze week, echt druk zeg, jesus. Ik heb die collega Klaassen weetjewel. Had ik dat niet verteld? Toen hij die schraag door de hal jankte? Bram boog wat voorover. Zijn kettinkje bungelde over zijn T-shirt in de lege lucht.

– Haha! Dat vertelde je ja.

– Moet je horen. Die Klaassen is dus echt een sukkel. Ik werk daar al acht jaar. Komt hij opeens zo aanzetten van: Bram. Wij gaan die rolcontainers niet meer hier neerzetten. Dus ik zeg: O? – want vóór route 8 is gewoon prima, andere jongens pikken die dan op, ze staan niemand in de weg. Dus wat ga je ineens interessant lopen doen weetjewel? Maar hij blijft volhouden nee, dit moet, bla bla. Dus ik zeg: Is al goed jongen. Voor jou – speciaal voor jou hè – zet ik die

rolcontainers op dat andere plekkie. Dus ik geef 'm zo'n klap op zijn schouder als-ie weg wil lopen en zeg: Klaassen. Je ziet er vandaag goed uit. Dat meen ik. Dus Klaassen zegt zo, dankjewel. Zeg ik: ben je opgenomen geweest?

En iedereen lachte terwijl Bram de clou herhaalde en wat zweet van zijn voorhoofd veegde. En de ene vroeg:

– En toen? Wat gebeurde er toen?

Brams ogen flitsen of anderen het ook zagen aankomen en hij streek door zijn spaarzame haren. Was er nog meer? Toch wel. Hij zei:

– Die Klaassen boos natuurlijk – kwaad dat hij was joh – hij schoot helemaal uit zijn slof. Waar haal je het lef vandaan om mij te beledigen, wie denk je wel niet dat je bent, je zult nog van me horen bla bla bla.

– Nog een biertje Bram? vroeg de barvrouw.

– Pfff. Graag schat, dankjewel.

Bram draaide zich om naar de andere gasten die wachtten op het vervolg. Maar opeens werd alles glashelder en hij voelde een schok. Er was geen vervolg. Bram had álles gezegd wat er te zeggen was. Hij knipperde met zijn ogen en concludeerde:

– Tja. Dat was het zo'n beetje.

Iedereen viel stil in het café. De ene keek verbaasd naar Bram en de andere keek van Bram terug naar de ene en ook de barvrouw stopte met het afwassen. Dit was zo'n verheven moment dat een mens maar een enkele keer meemaakt. Bram kon toch niet alles gezegd hebben? En toch leek alles daarop te wijzen.

Tot de ene de stilte verbrak:

- Wat was wat dan?
 - Dat wat ik te zeggen had.
- Zo sprak Bram.

Maar dat ging er niet in bij de ene. Dit kon hij niet zo-
maar pikken. Bram had zo vaak verteld over het ma-
gazijn en Klaassen en de spullen die kwamen, de
spullen die gingen, de karren die vooruit en achteruit
werden verplaatst, het stickers plakken en verwijde-
ren, het kattenkwaad van vroeger en de dealtjes bij de
Wibra. Alsook de domme dingen die ‘ze’ hadden be-
sloten en natuurlijk dat alles duurder werd. Hij moest
daar meer over kunnen zeggen. Er moest meer zijn
dan dat. En sterker nog, het was zeker dat er meer te
zeggen was. Want de ene kende d’n Denker, die altijd
alles doordacht en die café De kleine wereld weleens
aandeed. d’n Denker had immers gezegd: er zal altijd
wat te zeggen zijn, want de gebeurtenissen keren niet
op dezelfde manier terug, ze zijn altijd net anders dan
je beleefd hebt en je blijft vastzitten in het moment
waardoor je alles anders ervaart, ja anders ís dan eer-
der werd beleefd en daar gebruikte hij dan dure woor-
den voor met singulariteit of zo.

Dus de ene zei:

- Bram. Dat ken niet hè. Wat jij daar zo zegt.
- O nee? zei Bram.
- Je weet wel d’n Denker die hier laatst was toch?
- Die gast met die baard?
- Jij weet heel goed wie ik bedoel. Die heeft gezegd
dat dit niet kan. Dat je nie ken zeggen: ik heb er nu al-

les over gezegd. Want dat is nie. Omdat dat moment toch is veranderd. Omdat het nu toch anders is.

– Anders mijn anus! zei Bram. Wat anders? Ik kom hier toch elke zaterdag? En hij wees naar zijn metgezellen.

– Nou elke zaterdag –

– Oké bijna elke zaterdag, met kerst heb ik er wel eens eentje overgeslagen ja. Maar ik kom hier al jaren en zij ken het zeggen. Barvrouw! Waar of niet? Ik kom hier al jaren.

– Je komt hier al jaren Bram, antwoordde ze kalm. En ze poetste een glas verder op.

– Precies. Dat wilde ik even duidelijk hebben. Ik weet niet hoelang jullie hier al kommen, maar niet zo lang als ik.

– Nou wij komen hier al best een tijdje hoor, zei de ene.

– Precies, beaamde de andere.

– Maar niet zo lang als ik! Maar oké – zei hij, terwijl hij iets kalmeerde – oké. Ook al best een tijd niet-waar. We zijn hier allemaal al een tijdje, laten we het daar dan over eens zijn. Maar dan moet je mij zeggen, wat is er voor nieuws gebeurd? Wat is er anders dan.

– Niet veel, nee. Niet veel. Dat zei de ene. Dat moet ik je toegeven. Maar wij zitten hier weer en het is een andere avond dan de vorige.

– Het is toch gewoon wéér een zaterdag!

– Het is zaterdag ja, maar we hebben toch andere dingen beleefd.

– Wat heb ik beleefd zei Bram?

– Ik dacht dat jij zoveel beleefde. Met die schraag en met die Klaassen.

– Dat heb ik ook beleefd ja, maar dat was niet anders dan anders.

– Het is wél anders –

– Jij was er niet bij of wel? Heb jij het allemaal gezien – ik dacht het niet. Dus ga niet hier allemaal over lopen oordelen alsof je er wel bij was.

– Bram, zoals d'n Denker al had gezegd is het wel anders –

– Maar die is hier niet hè? d'n Denker. Wat loopt-ie nu te doen? Beetje thuis na te denken en zo? Waar is-ie als je 'm nodig hebt. Loopt zich een beetje te verstoppen als je het mijn vraagt. Misschien kan die baard mij ook eens helpen en mijn dode vrouw teruggeven. En laat Charissa ook weer eens langskomen!

– Dat is niet wat d'n Denker doet. Dat weet jij ook wel.

En de mannen dronken zwijgend uit het glas terwijl de barvrouw weer wat stoffige nummers opzette. Bram keek naar de barvrouw, naar de zwart-witfoto's van dode Amerikanen en naar de gele muren. En de mannen deden hetzelfde, zij het in een andere volgorde. Het was pas half tien, nog te vroeg om naar huis te gaan. Want daar zou het donker zijn. Bram deed het toch maar, wuifde slapjes gedag en liep naar buiten. Natuurlijk zou hij morgenmiddag kunnen terugkomen, De kleine wereld opende om twaalf. Maar hij had er weinig te zoeken nu alles gezegd was. Het was beter om de boel een beetje af te wachten. Maar waarop moest hij dan eigenlijk wachten? Ja, op wat eigenlijk. Dat wist Bram niet.

ZE HEEFT HAAR DIJEN AAN DE GLIJBAAN GEBRAND

MARTIJN VAN BRUGGEN

Dus toch die kut-Arnout.

Sam steekt haar telefoon weg en drukt haar sigaret uit op de buitenmuur van het speelparadijs. Er staat nergens een asbak en dat heeft ongetwijfeld met de doelgroep van Loes & Leo's Klim- en Klauterparadijs te maken, maar Sam moet toch roken. Sinds ze zeven jaar geleden als puber binnenkwam om haar niet eens zo extravagante hobby's te kunnen bekostigen (rugby, quiches maken en nicotine inhaleren) is de muur naast de achteruitgang er langzamerhand uit gaan zien als-of 'ie rot. 'Wil je dat ik stop met roken of wil je dat dit kut- en kleuterparadijs ermee stopt?' had Sam op haar tweede werkdag aan haar baas voorgelegd, nadat ze aan het lege rooster gezien had hoe weinig animo er was om je geld te verdienen met het wegboenen van snot op airhockeytafels. Veel meer dan de buitendeur hard achter zich sluiten had Erica niet kunnen doen.

Sam laat haar peuk op de tegels vallen en kijkt naar het nieuwe plekje op de muur. Ze is een gevangene die streepjes zet in haar cel, waarin ook nog eens tientallen krijsende kinderen rondrennen. Over een paar maanden is ze officieel geen jongvolwassene meer; als ze hier dan nog niet weg is, wordt het levenslang. Dat weet ze gewoon.

Vorige week had ze gesolliciteerd voor suppoost bij het Noordbrabants Museum. Ter voorbereiding had ze op de website een digitale rondleiding bekeken, gegeven door een ontheemd aandoende Vlaming die veel grapjes maakte. Dat kon Sam ook. Ze had haar mooiste (en enige) pak aangetrokken en opgewekt de fiets gepakt.

Toen ze aankwam liep er een rijzige man het gebouw uit wiens lichaam zich volledig had gevormd naar maximale groei; zijn heupen onzichtbaar, zijn kaaklijn smal, zijn neus spits en zijn voorhoofd hoog. Hij had de slungelige tred van iemand die met geld toch wel alles bereikte. Een Arnout.

‘Succes,’ zei Arnout terwijl hij het trappetje buiten afliep, alsof hij nu al boven de groep der sollicitanten stond.

‘Bedankt, jij ook met de uitslag,’ antwoordde Sam, ‘maar niet te veel.’

Ha. Ze zat er goed in.

Sam trok haar blazer recht en meldde zich bij de receptionist. Die belde met ‘Iris’ dat Sam van Zanten er was en vroeg vervolgens of hij Sam iets te drinken aan kon bieden.

‘Jullie hebben zeker geen rood wijntje,’ vroeg Sam met een voor-de-zekerheid-jolige glimlach en de receptionist zei: ‘Nee.’

Sam loopt de hal van het speelparadijs binnen. Alsof er een zwerm kraaien, roeken, raven op haar neerdaalt, zo komt het gekrijs van de kinderen bij haar binnen.

Ze zuigt extra hard op haar pepermuntje en lacht op haar allervriendelijkst naar een vader die in zijn eentje aan een tafel zit en iedere twee weken terugkomt met zijn zoontje, Moos. Hij doet ieder halfuur een kleine bestelling als Sam bardienst heeft. Nog even en ik kan mijn eigen speelparadijs beginnen, denkt Sam wel eens als de vader haar weer een blauw briefje toestopt terwijl hij Moos naar het springkussen heeft gestuurd.

Als Sam laat thuiskomt en geen zin meer heeft om te douchen, vindt ze de volgende ochtend soms wat gruis van paprikachips op haar hoeslaken.

Ze deed echt heel erg haar best op het sollicitatiegesprek en had er een bijzonder goed gevoel over. Iris van het Noordbrabants Museum zat de hele tijd met een licht gekanteld hoofd en een Parodontax-glimlach. Ze hadden het over rugby, een sport die Iris' broertje op hoog niveau bleek te beoefenen, en natuurlijk over quiches maken. Iris hield het meest van vegan quiches lorraines, en dat trof: Sam ineens ook.

Pas halverwege het halfuur durende gesprek vroeg Iris naar Sams carrièrepad tot nu toe en waarom ze dacht zo zonder de geijkte diploma's geschikt te zijn voor de functie van suppoost. 'Nou,' zei Sam, 'als je ruim honderd schreeuwende en rondrennende kinderen in de gaten kan houden, dan moeten Jezus en Janneke van Rubens ook te doen zijn.'

'En de oven,' dacht Iris mee, 'die houd je ook altijd in de gaten als hobbybakker.'

Plots liggen er drie ballen voor Sams voeten. Ze begint ermee te jongleren.

We hebben voor iemand gekozen met meer ervaring. Dus toch die kut-Arnout. Het lijkt geen twijfel dat hij het is geworden. Hoe kan ze zo naïef zijn, alsof een gedeelde passie voor vegan quiches lorraines iets zou betekenen. Of een begripvol gekanteld hoofd. Sam komt hier niet weg. Hotel California Revised Edition.

‘Wat doe jij nou?’ Moos steekt zijn wijsvinger in zijn neus.

‘Ik jongleer. Kan je dat niet zien?’

Moos haalt zijn schouders op. ‘Mijn vader vindt jou leuk. Hij heet Rik.’

‘Ja joh?’

‘Hoe heet jouw vader?’

‘Moos. Moet jij niet plassen?’

De jongen haalt nogmaals zijn schouders op en loopt weg, richting het springkussen dat eruitziet als een kasteel. Sam gooit een bal achter hem aan, met een ruime marge tot het hoofd. Ze bijt haar peper-muntje doormidden en slikt de stukjes door. Verslikt zich.

Met de pest in haar lijf loopt Sam achter Moos aan. Sam heeft geen vaste taak, ze is zagezegd een floor-manager. Heel soms, bijvoorbeeld op maandagochtend, is ze de enige medewerker in de hal. Dan kan men geen chips kopen, want toezichthouden gaat altijd voor. Bij het luchtkussen gebeuren de meeste ongelukken, omdat kinderen eroverheen klimmen en dan aan de andere kant met hun kop op de vloer knallen.

Dus staat Sam nu, met haar handen in haar zij en met haar achterwerk gericht naar het pleintje waar Moos' vader zit, te kijken hoe wat meisjes een wedstrijd doen wie het hoogst kan springen. Sam deed op haar achttiende auditie voor de bachelor Cabaret, maar kwam niet door de auditie. Zoals iemand van de selectiecommissie het formuleerde in een verklarende mail: '(...) tussen verdriet en humor is een koord gespannen en we denken dat je de verkeerde kant op beweegt'. Daar had Sam enorm om moeten lachen. Daarna was het wel klaar met haar schoolcarrière. Wat ze wilde werd ze toch niet. Ze maakte een LinkedIn-account aan om te kunnen schrijven 'dolblij' te zijn met het 'vertrouwen' dat uit haar vaste contract bij het speelparadijs sprak. Voor een tiener, wat ze per slot van rekening nog was, was dit een prima leven.

Daar zit weer een kind boven op het slot.

'Hé! Drrrr-af. Aan díé kant, óp het kussen.' Sam wil geen kinderen. Ze zou wel een partner willen die de paprikachips uit haar haren plukt 's avonds, maar waar gaat ze die vinden? De weinige singles die hier zitten hebben een kind of zijn er een. Noa die in de weekenden de ticketverkoop doet is qua leeftijd oké en knap genoeg, maar ook nadrukkelijk straight en zelfs als ze dat niet zou zijn: werken in een speelparadijs is zo'n afknapper. Daar trekt Sam haar broek niet voor uit. Een jonge vrouw in een strak pak naast een ets van Jezus: ja, dat was wat geweest.

Wanneer Sam de jengelende koter heeft teruggedirigeerd naar het springplatform, ziet ze Erica aan ko-

men lopen. Dwars over het plein, huilend.

Voordat Sam kan vragen wat er aan de hand is, zegt Erica: 'Loes en Leo. Ze... ze kappen ermee.'

Erica stort zich in Sams armen, die Sam haastig voor haar borst weghaalt.

'We zijn verkocht, Sam. Dit wordt een showroom. Een showroom. Dikke bakken. Proefritten. Gassen. Het einde.'

Sam duwt Erica voorzichtig van zich af. 'Hoelang nog?'

'Een... een jaar. Een jaar nog. Dan is het pleite. Kijk nou naar die kinderen. Zie ze springen.'

Sam drukt haar peuk uit op de buitenmuur. Ze heeft het speelparadijs schoongeveegd, het twintigje van Moos' vader aangenomen, Erica naar de personeels-wc begeleid en gezegd dat ze maar eens goed moest uithuilen. Toen Erica het deurtje op slot deed liep Sam snel weg en begon zelf te snotteren. Ze wou dat ze Iris kon bellen.

Sam veegt haar neus af met de muis van haar hand, steekt een nieuwe sigaret op en opent haar mail. *We hebben voor iemand gekozen met meer ervaring. We hebben voor iemand gekozen met meer ervaring. We hebben voor iemand gekozen met meer ervaring.*

Hoe zou iemand dit doen die wel de goede kant op beweegt? Hoe zou je humor kunnen maken van het sluiten van een speelparadijs waar je al jaren weg wil? Sam voelt het potentieel. Het potentieel voelen, dat kan ze als de beste. Het gevoel overbrengen is wat anders. Als ze in haar selfiecamera kijkt, ziet ze een slecht-

nieuwsgesprek. Een heel-slecht-nieuwsgesprek.

De kegel is alweer bijna opgebrand. Sam draait zich naar de muur en volgt het stippelspoor. Er is nog ruimte voor decennia. Haar ogen volgen het spoor terug. Ze brengt haar hand voor de eerste zwarte vlek en zet haar peuk erop. Drukt er diepte in.

Sam sluit de buitendeur achter zich, zachtjes, en tipt met haar poloshirt in haar ooghoeken. Ze loopt richting de wc's. Erica zal nu toch wel uitgehuild zijn. Morgen komt er een Duitse basisschool. Dan moet er extra cola klaarstaan.

ARROZ DE CABIDELA

BORIS CARVALHO

Zaterdagochtend omstreeks tien uur. Het enige moment waarop alles leek te kloppen. Ik wilde gewoon dat het langer zou duren. Het moment dat hij mij had, begon hij weer van me weg te trekken, als een magneet die plotseling van pool wisselt. Alleen op zaterdagochtend was hij terug, voor even. Ik gaf mezelf zo volledig mogelijk aan hem. Zodra we klaar waren draaide hij zich echter zo snel mogelijk van me af, vluchtte naar de badkamer, ontdeed zich van me, spuugde me letterlijk uit. Ik moest een manier vinden om een constante aanwezigheid in zijn lichaam te krijgen. Hij werd zo kil en onverschillig. Hij vergat me in het openbaar soms te groeten. Als ik hem kuste, hield hij een schuin oog op zijn omgeving; schokte terug, alsof hij zich aan mijn lippen brandde.

Het begon met een klein stukje nagel van mijn rechterpink. Ik trok het los met mijn tanden en liet het per ongeluk op de omelet vallen. Het was nog even mogelijk het stukje eruit te vissen voordat het werd verzwolgen in de lobbige kaas.

Ik wilde het niet.

Dat gevoel in je maag wat je krijgt als je iets doet wat niet mag maar wel goed is. Alsof je intuïtie je een

geheimpje influistert; toe maar. Dus liet ik het liggen. Ik wachtte in spanning af terwijl hij mij met het wol-
lige ei naar binnen werkte. We vreeën die middag voor
het eerst in maanden voor de tweede keer in een week,
ook nog eens op dezelfde dag!

Vervolgens kwam ik nergens meer zonder vijl op zak. Overal waar we samen kwamen drogeerde ik hem met mijn poeder. Het residu werd in mijn hoofd een soort medicijn waar je een spiegel van moet opbouwen. De randen van mijn nagelbed lagen op de tocht als een kille brits, maar ik voelde er niks van. Omdat ik niet meer kon nagelkluiven moesten de riemen eraan geloven. Zo'n verdrietig gezicht dat stompje nagel in een bloedend ceintuur, maar ik voelde er niks van. Zijn aandacht verdoofde mijn pijn.

Het genot was helaas van korte duur. Hij leek resistent te worden en er was niet meer tegenop te vijlen. Na een aantal weken waren we terug naar die ene zaterdag, voordat ik het wist sloegen we er zelfs één over...

Mijn voeten waren blijven steken op de drempel van het filmhuis. De man met wie hij sprak zou zomaar een soort nieuw experiment van Elon Musk kunnen zijn; half mens, half bot. Ze leken mij wel als basis te hebben gebruikt maar dan breder, langer, dik haar zonder inhammen, lichte groene ogen, perfecte gladde huid, hagelwitte tanden. De mensachtige raakte zijn borst aan, kneep in zijn arm.

Ik kon slechts naar adem happen.

Hij stelde me niet eens voor; zei 'oh niemand' toen

ik informeerde wie het was. Ondanks de pijn kon ik niet anders dan mijn vingertoppen verder te mutileren. Mijn wijsvinger begon hevig te bloeden, ik stak hem in mijn mond in de hoop het bloed te stelpen. Terwijl het warme vocht ritmisch mijn mond in stroomde, begon mij iets te dagen. Zou dit het offer kunnen zijn dat ik moest maken om hem terug te krijgen? Voorzichtig liet ik mijn wijsvinger in zijn glas rode wijn zakken. De alcohol brandde in het wondje maar het was een lekkere pijn; zoals een net aangedraaide beugel. Mijn mond liep vol met speeksel. Ik haalde de vinger uit het glas en stak hem in mijn mond. Via mijn ooghoeken hield ik hem in de gaten.

Hij bracht zijn hand naar het glas en nam een paar slokken. Ja hoor! Vrijwel direct zijn hand op mijn knie. Ik vleide me tegen hem aan, in katzwijn.

Het was gewoon niet genoeg. Ik wilde meer! Ja, we hadden vaker seks. Hij was ook echt geïnteresseerder, nieuwsgierig naar mijn dag, informeerde naar mijn vrienden. Maar ja, ik werd hebberig. Wat nou als ik hem in één keer heel veel geef... Gaan we dan samenwonen? Vraagt hij me misschien ten huwelijk? Ik moest gewoon zeker weten dat hij nooit meer bij me weg zou gaan.

Het was zeven oktober, ons jubileum. We waren zes maanden samen en ik wist precies hoe ik het wilde vieren. Ik ging zijn lievelingseten maken: *Arroz de Cabidela*. Zijn moeder had me speciaal het recept toegestuurd; kip gekookt in haar eigen bloed. In dit geval met een persoonlijke twist.

De voorbereiding kostte me een week. In totaal had ik voor het recept 250 milliliter bloed nodig. Dat betekende dat ik een week lang elke dag 40 milliliter tapte; 35 voor het recept en vijf voor zijn dagelijkse dosis. Nu kwam die stage bij Sanquin toch nog van pas.

Ik had me maar weer ziekgemeld op werk. Alles moest nu eenmaal perfect zijn en daar had ik de hele dag voor nodig. Het oude gebroken witte tafellinnen van mijn oma, sierlijke donkergroene kaarsen in de kandelaar en mijn gevulde dieprode Le Creuset. De syrah verspreidde een warme, kruidige lucht door de kamer. Met gesloten ogen waande ik me ergens in Zuid-Frankrijk, na het vallen van de avond, eind augustus.

De sleutel draaide in het slot, hij was op tijd.

Hij gaat zitten, ik schep voor hem op en vul zijn glas. Hij slaat gulzig toe. Al smakkend en slurpend werkt hij me naar binnen. De haren in mijn nek staan overeind. Nog nooit heb ik me zo dicht bij iemand gevoeld zonder ze aan te raken. Zelf eet ik slechts wat van de broccoli die ik erbij heb geroosterd en zeg dat ik al de hele dag in die lucht sta en daarom niet zo'n trek heb. Eigenlijk eet ik al een tijdje geen vlees meer maar dat hoeft hij niet te weten. Ik weet hoe erg hij de pik heeft op vegetariërs dus nip ik van mijn wijn, wachtend op het moment dat hij vol is en me met diezelfde passie verorbert. Met elke hap voel ik ons nader tot elkaar groeien. Die nacht vervagen onze lichamelijke grenzen, we verdrinken in eindeloosheid. Dit, dit was het, dit moest het zijn, voor altijd.

Het zou nooit genoeg zijn. Dat was eigenlijk de kern. Ik zat inmiddels op een halve liter per dag. Je zweet veel, voelt je zwak, de kleur vertrok langzaam uit mijn gezicht. Het werk was niet vol te houden. Die zomer wilde ik samen een paar weken weg. Hij veranderde het onderwerp. Ik besloot uit te spreken hoeveel ik van hem hield. Zijn ogen werden groot en hij knikte. Ik drukte een kus op zijn mond, smekend om de bevestiging die ik nooit zou krijgen. Mijn bleke lippen barstten op zijn versteende gelaat. Rode tranen stroomden langs mijn kin naar beneden.

Er zat niks anders meer op.

Gisteravond heb ik mezelf ingesmeerd met Maldon-zout, knoflook en rozemarijn. Ik sliep in bad. Toen ik wakker werd heb ik mezelf afgespoeld met karnemelk. Hierna heb ik de tafel weer gedekt met het intussen rood bevlekte, gebroken witte linnen, de donkergroene kaarsen aangestoken en de wijn gedeceant. Vervolgens zette ik een grote ijzeren teil voor het aanrecht neer. Met een scherp Japans mes heb ik mijn huid kruislings ingesneden, om zo van een krokante korst verzekerd te zijn. In de teil ving ik genoeg bloed op voor een laatste grote portie Arroz de Cabidela. Hierna heb ik mezelf opgerold in de oven en het deurtje achter me dichtgetrokken.

De geur van knoflook, rozemarijn en schroeïend vlees zal zich nu door het huis hebben verspreid. Hij zal binnenkomen en zich bedwelmd aan mij laven.

Mijn allesomvattende aanwezigheid zal mijn fysieke verdwijning verhullen. Het zal hem een aantal dagen kosten om me helemaal op te peuzelen. Ik zal me vastklampen aan elke vezel, me vervlechten met zijn hart. We zullen elkaar nooit meer missen. Niemand zal ooit dichterbij komen dan ik.

DE AFWEZIGHEID DER DINGEN

TOBAS VAN CRANENBURGH

De knal klinkt dof over de woestijn, langs de verlaten dorpsstraat, door zijn hoofd. Er volgt stilte. De geruisloosheid galmt over de ijle lucht, langs de oude bank waar de knal vandaan klonk, door elk ademend schepsel in omstreken. Het is een stilte waarover geschreven zou kunnen worden, eentje die eeuwig in saloons na zal klinken. Terwijl iedereen de adem inhoudt, is er één iemand die dat niet doet. Er is altijd één iemand. Vandaag is dat de Pistolero die van ellende hield. Zijn naam is Ennio. Oude dokter Wallace noemde hem ooit een engel uit de hel, gestuurd door god.

De Jesba's hebben Saint Oasis laten ontruimen, later vandaag zullen ze de bank binnenvallen en zonder moeilijkheden weer vertrekken. Maar de ongure benede weet dat ze kunnen ontruimen wat ze willen, met alle benedeleden komen die ze hebben, zo kort of lang mogelijk van tevoren een plan maken, hij zal er staan. De Pistolero die van ellende houdt, Ennio.

'Ik wil niet.'

'Nu is het klaar. Ik ga het niet nog een keer zeggen.'

'Boeit me niet.'

'Ik tel tot drie. Eén...'

'...'

'Twee...'

‘...’

‘Drie.’

Ennio tilt Vito op en sleurt hem door de kamer. Het jongetje gilt zoals elke avond. Spartelend wordt hij naar bed gedragen. Slapen is stom. Verhalen zijn voor watjes en spelen is superdom. Ennio gooit hem op bed.

‘Ik wil geen boe of bah meer van je horen Vito. Begrepen?’

‘Je doet toch niks! Loser.’

Hij doet de deur achter zich dicht. Weer een dag voorbij. Zijn gespannen lichaam blijft verkrampt tegen de deur staan. De diepe zucht uit z’n buik komt niet verder dan z’n keel. Hij blijft daar steken, die pleuriszucht, hoe ging het ooit nog goedkomen met dat snotkind?

Morgenvroeg gaat de Pistolero weer van huis, terug naar de wetteloze wereld. Met wallen onder de ogen slaat hij Descartes open en verdwijnt zoals hij dat elke avond doet. Opgeslurpt door de woorden van de filosoof kan hij even al het peinzen verlaten. Vito, Saint Oasis, de woestijn, de hitte, zijn revolvers. Sloom drijven alle wereldse problemen naar de achtergrond terwijl hij door de woorden van Descartes wordt meegenomen in diens twijfels aan de echtheid van het leven. Hij leest elk woord zorgvuldig en begeeft zich in het hoofd van de Fransman. Hoe je kan weten wat echt is. Of het echte bestaat, wat er aan het leven zeker is. Vito schreeuwt om aandacht, maar Ennio hoort het niet. Zijn realiteit is een andere dan die van zijn zoon.

Een uur rijden buiten Saint Oasis, staat de permanent in zandwolken gehulde tent van Ennio. Sinds

kort volgen de zandkorrels hem op zijn reizen over de beige vlaktes. Er wordt gezegd dat ze hem volgen uit respect. Omdat de kleine stukjes zand zouden weten dat zelfs zij een makkelijk doelwit zijn voor de Pistolero. Terwijl het leven erbuiten allang begonnen is, ligt de beruchte Pistolero nog in de tent. Sinds twee uur. De zandkorrels drukken tegen het tentdoek en Ennio voelt ze. Alsof het verstikkende tentzeil alsmaar dichterbij komt. Het lukt hem al twee uur lang niet de wil om op te staan te vinden. Descartes had waarschijnlijk hetzelfde probleem. Ik denk dus ik ben. En dan? Hoe gaat het leven verder? De Jesba's zullen zo Saint Oasis binnenrijden. Weer moet hij komen opdagen en weer zullen ze hem heldhaftig noemen. Het dorp binnenrijden, wapens trekken, schieten, vertrekken.

De wind gaat liggen. Het is alsof de woestijn even de adem inhoudt. Ennio pakt in de korte adempauze zijn tent in en begint aan de laatste kilometers naar Saint Oasis. Sergio, het paard dat al jaren aan zijn zijde staat, hinnikt zodra de wind weer begint te waaien. Hij voelt zijn berijder verkrampd zitten, hoort hem ademen tot halverwege in de keel, zoals normaal is geworden sinds de oostenwind hen volgt. Samen rijden ze, trekken ze vooruit, richting een bewegingsloze horizon. Omgeven door leegte naderen ze het niets. Achter het niets ligt Saint Oasis, maar alleen maar omdat Ennio dat weet. Omdat hij weet dat daarachter de dorpsstraat ligt, met de grauwe bank, de treurige saloon en de mensen die zich gedragen als levende lijken. Een paar van deze lijken, de slechte, zullen geschoten worden vandaag. Want dat is nou eenmaal

wat hij doet, wat hij kan en wat hij altijd gedaan heeft. Volgens sommigen is hij ervoor geboren, dat zeggen de mensen die hem niet kennen.

‘Niet mikken.’

‘Denk je echt met dit soort loze uitspraken mij iets te leren.’

‘Niet mikken.’

‘Leer een papegaai een zin en hij zal eindeloos herhalen.’

Ennio en Wallace zitten op de veranda van de schuur van de oude dokter. De ranch, waar de schuur onderdeel van is, staat los van beschaving en natuurwetten. De zware houten balken zouden niet moeten blijven hangen en de muren staan zo scheef als Wallace z’n been. De hut lijkt alsof ze op instorten staat, maar het tegendeel is waar. Het gebouw staat stabiel-ler dan een berg en heeft sinds Ennio er een jaar geleden kwam geen tel gepiept of gekraakt.

‘Elke domme boer kan een revolver pakken, mikken en iemand door z’n harses schieten. Dat is niet interessant Ennio. Dat is zinloos geweld. Het afdruiptje van de mensheid. Waarvoor jij bent geboren, is niet mikken. Hoe vaak moet ik die zin in je harses proppen? Niet mikken.’

Ennio loopt naar de platte steen waar hij al een jaar de instructies van Wallace opvolgt om ‘beweger der schuttersgeschiedenis’ te worden. Hij knijpt zijn ogen samen en heft z’n revolver de lucht in. De slo-me cirkels van de vogels, de eeuwig waaiende oosten-wind, de brandende stralen van de zon op zijn voor-hoofd, het zachtjes knisperende zand en de zucht van

de teleurgestelde Wallace. Hij stopt z'n revolver in de holster, draait zich abrupt om en voelt de wereld voor het eerst stil liggen. De tijd en ruimte, met Ennio als bestuurder in het midden. Nadenken kan niet meer, kijken ook niet. Hij trekt het wapen en schiet, zonder te mikken. De kogel reist door de stilgelegde tijd, kerft door de verdwenen wind heen en raakt de bril van Wallace.

‘Nu mik je niet.’

De kogel ketst af en de bril vliegt van de neus van een grinnikende Wallace.

‘Je voelt wat geschoten moet worden. Je doet niet: kijken, oordelen, schieten, dood. Je voelt. Ik heb je niks meer te leren.’

Wallace heeft Ennio sinds die dag niet meer gezien.

Met elke stap die Sergio zet verschijnt er meer van het silhouet dat Saint Oasis is. Daar waar Ennio zijn zoon heeft gevonden, moordenaars heeft neergeschoten en altijd gratis whiskey drinkt. Die verschrikkelijke plek. Met de straten waar Ennio vier jaar geleden een kogel tussen de ogen van de corrupte sheriff Bargas jaagde en Vito zonder vader overbleef. Tegen alle adviezen in nam Ennio hem mee. Of het uit schuldgevoel, uit empathie of uit liefde was, doet er niet toe. Ennio zorgde voor hem. Alles draaide om het welzijn van de jongen. Als hij schoot, schoot hij voor Vito, vertelde hij iedereen. Dat was ook zo. Voor even. Inmiddels weet hij wie zijn echte vader was en wat er met hem gebeurd is. Ennio was het bijna vergeten, maar sinds Vito zijn pijnlijke geschiedenis heeft ontdekt komen ze er beiden niet meer onderuit. Het kind

voelt niet meer als het zijne, net zoals het leven dat hij leidt. Sinds hij *Mijn biecht* van Tolstoj heeft opgepakt, zijn de zandkorrels hem gaan volgen. Hobbelen op Sergio spoken de woorden van de Russische schrijver nog door zijn hoofd. Misschien had hij het boek uit moeten lezen. Misschien zit er daadwerkelijk een nut aan wat hij doet, wie hij is en het leven dat hij leeft.

Het werd hem te veel, dat verdomde boek, en hij legde het na negentig pagina's weg. Volgens Tolstoj zijn er vier categorieën van mensen en hoe ze omgaan met de zinloosheid van het bestaan. De mensen die het niet weten, de mensen die het ontkennen, de mensen die de zinloosheid zien en zichzelf van het leven beroven en de mensen die de zinloosheid zien, voelen en kennen maar niet de moed hebben het te beëindigen. Samen met Tolstoj plaatst Ennio zich in de laatste categorie. Waarom kan hij het niet? Zo veel levens beëindigd en dan het eigen niet kunnen afmaken, lafaard. Wat houdt hem in dit leven? Narcisme? Of erger, optimisme?

Saint Oasis is leeg als Sergio er met de in gedachten verloren Ennio aankomt. Bij de bank zullen de Jesba's over enkele minuten binnenrijden. Ennio stapt af en leunt tegen de bank aan. Waarom? Waarom leunt hij tegen de bank aan in plaats van tegen de saloon aan de overkant? Waarom zet hij deze stap in plaats van een andere? Alles is toeval. Niks doet ertoe. Voor het eerst sinds hij gestopt is een kind te zijn, springt er een traan in zijn ogen. Een enkele traan in het droge. Het stukje emotie rolt over de ruwe wang en valt in de dorre weg. De dikke traan droogt langzaam in de zon en

wordt door het zand beetje bij beetje opgeslokt. Als de traan helemaal verdwenen is, valt de bende het dorp binnen. Ze zien de Pistolero geleund tegen de bank staan. Hij ziet de overvallers in het patroon waarin ze altijd rijden aankomen. De wind valt stil, alles wat leeft houdt de adem in. Ennio mikt niet. Hij trekt z'n revolver en schiet een enkele kogel uit de loop. In een rechte lijn op Sergio af. Waar *Mijn biecht* in de zadeltas zit.

De doffe knal creëerde de legendarische stilte waar de saloons nu nog over praten. Toen het in Saint Oasis pagina's regende. De stilte waarin niemand ademde. Toen niemand dat durfde, was er één iemand die wel uitademde. Ennio, de Pistolero die van ellende hield. Die voor het eerst kon uitademen na zijn grootste vijand, een boek van Tolstoj, aan flarden geschoten te hebben.

EEN MINUUT EN TWEE SECONDEN

BENOIT VAN DER CRUYSSÉ

Onderaan het gordijn gluuert een streepje licht. Voor de rest is het donker. Ik lig op mijn rug in bed. Boven mij de sterren. Ze zijn groen, hoewel ze wit horen te zijn. Eén ervan is niet goed geplakt. Er zit lucht onder, dat mag niet, dus hij telt niet mee – sorry ster. Er zijn ook twee manen; een maan en een reservemaan. Dat heb ik zo beslist.

Mijn bed is warm, als een bad. Het is veilig. Tot aan de rand. Daar is de afgrond. De brok is er. Diep in mijn buik, het gewicht – zwaar, als een steen in mijn boe-kentas. Het is er niet. Het is er. Ik luister naar de vogeltjes, in de boom met de paarse vruchten die we niet mogen plukken. Verderop zoemt de autostrade. Weer iemand dood, zei vader altijd als er een sirene loeide. Er loeit geen sirene, niemand dood. Dat is goed. Ik draai me op mijn zij, kijk in de spiegel en zie mijn silhouet. De kamer is donker, maar ik ben het donkerst. Ik steek mijn tong uit, maar de spiegel ziet het niet. Ik zie alleen mijn ogen, witte vlekken. Ze staren terug.

Het is zondagochtend. Ik voel het. Het huis is stil. Vader thuis, geen werk vandaag. Rustdag; God zijn be-slissing. Croissants, van de goede bakker. Moeder zet

de borden op tafel: één, twee, drie, vier. Elk een glas, elk een mes; goed zo moeder, dank u moeder. Straks zal ze roepen. Nu nog niet.

Ik zit op de rand van het bed en laat mijn benen hangen. Mijn broekspijp kruipt omhoog. Ik trap ze weer naar beneden. Mijn linkeroog knippert. Warme lucht omhelst mijn enkel. Ik sta recht en stap naar het gordijn, mijn benen slapen nog. Ik trek het omhoog. Licht. Hoop. Vandaag misschien niet.

Beneden hoor ik de eerste schuifdeur. Open, dicht. Tweede schuifdeur. Open, dicht. Vader neemt zijn tas, giet koffie, geritsel van de krant. Ja, het is zondag, zondag is wat het is.

‘Benoit!’ roept moeder. Ze is ook nog moe – ze praat door haar neus. Tijd om op te staan.

De eerste trede wel, de tweede niet, derde wel, vierde ook. De vijfde niet, bruine vlek, ontwijken. Als ik ze niet raak, blijft alles rustig. Niet raken, niet falen. Gerookt, verdomme, terug.

Ze zien me niet. De muur is hier. Ga maar door, Benoit. De vierde wel, vijfde niet, vlek ontwijken – *tadaaa*.

‘Niet aan de leuning hangen,’ zegt vader. Hij kijkt niet op, drinkt van zijn koffie. Nee vader, ik drink geen koffie. En nee, ik drink geen thee.

Ik stap naar de televisie – ik mag even Samson kijken. Maar ik kijk erlangs. Naar de deurlijst. Links een druppel verf. De stemmen in de keuken zijn dof. Blijf dof, stemmen. Blijf kalm. Samson praat, maakt een grapje. Ik lach niet.

De stemmen worden luider, gedonder in de verte. Mijn adem stokt. Gert draagt een rode polo. Met drie knoopjes. Die heb ik ook, in mijn kast, op het linkse stapeltje. Mijn wijsvinger tikt op tafel als een specht. Vlieg weg, specht. Niet blijven.

Dan roept moeder. Bliksem. Ik sta recht en stap naar de keuken.

Een glas spat uiteen tegen de muur – een scherp en bijtend geluid. Een regen van stukjes, glinsterend als vuurwerk. Moeder. Moeder waar ben je?

Ze staat daar. Verloren. De keuken is zo groot als een veld. Zij is zo klein als een muis. Ze schudt haar hoofd. Vaders ogen zijn donker, bijna zwart. Hij zwiert zijn arm achteruit. Dan vooruit. Snel. Hard. Als een deur die dichtslaat.

Moeders gezicht schiet opzij. Ze blijft stil, als een standbeeld. Leeft ze nog? Beweegt ze nog? Vader kijkt naar mij. Ik kijk naar de grond. Twee voeten, tien tenen; dag voeten, dag tenen.

Godverdomme, mompelt hij. Hij stapt weg, zijn voeten slaan putten in de grond. Ik zie nog net zijn rug, voorovergebogen, alsof hij zich schaamt. Schaamt hij zich? Misschien schaamt hij zich.

Eerste schuifdeur, tweede schuifdeur, ik haal de bezem. De stukjes liggen stil, elk stukje alleen, als confetti zonder kleur. Moeder zegt sorry en ik vraag waarom. Ze zegt niets. Ze houdt de zak open. Ik laat de stukjes glas van het vuilblik glijden. In het zonlicht lijken ze wel juweeltjes. Daarna stap ik naar boven.

Moeders adem is luid, als windstoten tegen het raam. Het is bijna tijd. Bijna tijd en het begint weer. De stoel schuift achteruit. Haar stappen vervagen. In de gang. In het donker. Vader – ben je klaar? Moeder komt eraan.

Eerst niets. Dan stemmen. *Deel twee, komt dat zien.*

Ze zijn verder weg maar in mijn hoofd klinken ze luider. Ze bonken tegen mijn schedel. Ik hou me vast. Niet wegwaaien. Buiten loeit een sirene. Ik lig op bed en tel de sterren, behalve die met lucht onder. Eén, twee, drie en zo tot tweeënzestig.

Dan denk ik: weer een minuut voorbij. Een minuut en twee seconden.

Mijn handpalmen plakken. Een traan rolt over mijn wang. Hij maakt een vlekje op het laken; een vijver zonder eendjes. Tweetjes, drietjes. Letters, zing een lied. Niet op moeders brief. Op bosklassen, op boos klassen. Boze juf, met haar lat. Lange lat. Korte pijn.

Het konijn kroop eronder. Haar pootjes, mijn pootjes. Rode ogen, als de duivel. God, ik heb je nodig.

Ogen moe. Ogen toe. Een trein rammelt in de verte. Een trein vliegt. In de lucht. Door de wolken, grijze vlekken. Geruis in mijn hoofd. Geluid dooft uit. Als een steen in water. Stil. Stil. Echo.

Ik ga recht zitten. De specht is gebleven. Ik voel hem zitten.

Nu trillen al mijn vingers. Ik stap naar mijn bureau. Ik wrijf over de grijze strepen die op potlood lijken, maar ze zijn geen potlood, ik weet dat.

‘Omschrijf een gewone zondag,’ had Juf Leen ge-

zegd. De anderen zuchtten en bliezen – armen in de lucht. *Maar juf, zeg juf.* Ik was blij – ik schrijf graag. Letters met streepjes en krommingen, hier en daar een stip – ze dansen voor mij. Jullie blijven hier. Jullie zijn van mij.

Maar ze was boos, juf Leen.

Haar woorden hadden zich in het blad geduwd.

‘Te veel fantasie,’ stond er.

Daar ga ik aan moeten werken.

QAMAR BETEKENT MAAN

MARIAM FARMAN

Qamar was altijd bij het meisje gebleven op haar eigen manier. Het meisje was opgegroeid zoals vele anderen, met twee ouders die van haar hielden maar dat niet konden uiten. Toen ze geboren werd gaven ze haar de naam Leyaal. Ze was vernoemd naar de nacht. Het was niet één specifieke nacht, het waren alle nachten bij elkaar waar ze naar was vernoemd; de nacht dat ze verwekt werd, de nacht dat haar oom kwam te overlijden, de nacht dat het westerse bommen was gaan regenen, de nachten die haar familie op de vlucht heeft doorgebracht, de nacht dat haar moeder droomde dat ze haar dochters Leyaal en Sara moest noemen, de nacht dat Sara werd geboren en in een schoenendoos werd gestopt. Alle nachten zaten in dat kleine meisje gepropt. Het was een grote verantwoordelijkheid voor een jong kind om alle nachten te dragen. Ze hoorde dan ook constant dat ze erg volwassen was voor haar leeftijd. Maar dat was pas later.

Toen het kleine meisje nog kleiner was had ze namelijk Qamar. Samen droegen ze de ellende en vreugde van de nacht. Overdag reden ze met hun fietsjes door de straat, nooit daarbuiten, dat was te gevaarlijk. Als ze iets op straat vonden mochten ze dat niet oppakken, het kon ontploffen in hun handen. Meerdere

kinderen waren daar het slachtoffer van geworden. Toen Leyaal met haar moeder liep en een speeltje van straat oppakte draaide haar moeder bijna door. Ze had haar nog zo gewaarschuwd. Ze had het haar op het hart gedrukt. Maar gelukkig voor de nacht was dit enkel een speeltje en geen bom. Want als Leyaal was gestorven, wie zou dan de nacht dragen?

Daarna pakte het meisje niks meer van de grond. Ook niet toen ze Qamar achterliet en met haar fiets door de straten van Nederland reed. Daar mocht ze de straat uit, daar mocht ze later zelfs dingen van straat pakken als ze die vond, al had haar moeder alsnog liever van niet. Maar Leyaal hield van haar straatschatten. Als student heeft ze een wasrek van straat gepakt en dat jarenlang gebruikt. Ze was niet meer bang dat iets in haar handen zou exploderen. Maar ze vroeg zich wel af of Qamar daar ook niet meer bang voor was. Ze wilde het vragen, maar Qamar was jaren van haar verwijderd. Ze herinnerde haar als een meisje op een fiets met twee staartjes, haar eerste vriendin. Leyaal had geen idee wie ze nu zou zijn, of ze er überhaupt nog was, of ze zich aan de regel had gehouden en nooit iets van straat had gepakt. Soms keek ze omhoog, daar zag ze de maan schijnen in de nacht, zo wist ze dat Qamar, hoe ver weg ze ook was, altijd onderdeel van haar zou zijn. Ze waren misschien oceanen van elkaar verwijderd, ze droegen nog altijd samen de ellende van de wereld. Al waren dat nu twee verschillende werelden. Misschien waren ze daarom uit elkaar gehaald. Misschien was het belangrijk voor de nacht dat elk deel van de wereld een ander klein meisje had om de lasten te dragen.

Qamars familie was verhuisd. Het huis waar ze in woonden bleek niet van hen te zijn. De originele bewoners waren op de vlucht geslagen en decennia later teruggekeerd om hun huis te claimen. Leyaal hoorde dit toen ze na vele jaren in haar oude buurt stond. Ze herkende niks meer, ze was te jong geweest om iets anders dan Qamar te onthouden. Ze raakte nog steeds niks aan wat op straat lag. De nachten waren anders in haar geboortestad. Mensen waren actief in de nacht. Er heerste geen doodse stilte zoals Leyaal was gewend. Hier droeg de nacht alle herinneringen van betere en slechtere tijden. Het droeg de geur van gebarbecued vlees, uitlaatgassen, het geluid van autotoeters en muziek. De nacht was gevuld met de overledenen en overlevenden. Wat Leyaal het meeste opviel was dat de maan in Bagdad de felste en grootste maan was die ze ooit had gezien. Toen vroeg ze zich even af of die maan altijd zo aanwezig was in haar leven. Was het haar ontgaan? Toen ze haar opa en oma miste en dus haar gezicht in haar kussen had gedrukt zodat haar tranen opgevangen konden worden. Toen ze naar haar plafond staarde en verhaaltjes bedacht met nieuwe vrienden omdat de kinderen op school gemeen waren. Toen ze 's nachts wakker schrok omdat ze over Sara's graf droomde. Had ze gewoon naar buiten moeten kijken? Had Qamar daar gestaan om een deel van haar ellende over te nemen?

Ze zou het nooit weten. De echte Qamar overleed op twaalfjarige leeftijd aan de hand van extremisten in haar nieuwe woonplaats. En Leyaal zou daar nooit achter komen.

Dus bleef ze naar de maan staren en zich afvragen waarom de nachten sinds haar twaalfde levensjaar zoveel zwaarder voelden.

BLIK

JOS MANS

Ik had door kunnen rijden. Ik had haar aan kunnen rijden. Ik had haar dood kunnen rijden. Het idee alleen al luchtte op.

Ze stapte in zonder wat te zeggen. Ze zette haar tas op haar schoot alsof er iets in zat dat niet mocht verschuiven.

‘Je had ook even kunnen bellen,’ zei ze.

‘We hadden elf uur afgesproken.’

‘Dat weet ik,’ zei ze. En verder niks.

Dat was haar specialiteit: dingen een tijdje bij zich houden en dan in kleine brokken teruggeven, altijd op momenten dat je dacht dat het nu dan toch wel klaar was.

De auto rook naar iets dat ik zelf niet meer rook.

‘Je hebt nieuwe doekjes gekocht.’

‘Aloë vera.’

‘Mensen kopen tegenwoordig aloë vera alsof het je zonden wegspoelt.’

Ik gaf geen antwoord. Daar was het te vroeg voor. En te laat. We reden.

‘Waar gaan we precies naartoe?’ vroeg ze.

‘Nieuw tentje bij de Hef.’

‘Met die steiger?’

‘Ja.’

‘Gaan daar ook mannen met knotjes heen?’

‘Geen idee.’

‘Zal wel.’ Ze draaide zich naar het raam en bleef daar hangen. Blijkbaar was de wereld aan haar kant begrijpelijker.

We parkeerden aan de Prins Hendrikkade en zaten nog even in dat besluiteloze moment van wel gearriveerd zijn maar nog niet uitstappen.

Ik dacht aan vorig jaar, toen Bobby net vier was geworden. We waren bij haar, de kinderen speelden op het tapijt met een doos Duplo. Ze zat op de bank, glas in de hand, haar blik wazig, haar lippen een halve seconde te laat. Bobby vroeg iets over opa. Ze lachte hard. Daarna viel er een stilte waarin ze naar haar lege glas staarde. Toen ze opstond, wankelde ze. Sarah schrok en hield haar handen voor haar gezicht. Ik heb ma niet uitgescholden. Ik heb haar aangekeken.

‘Komen ze ook?’ vroeg ze.

‘Nee.’

‘Ze zijn toch vrij?’

‘Ja.’

‘Maar... Ik heb iets voor ze. Bobby is net jarig geweest.’

‘Ze zijn er niet, ma.’

‘Maar het is niks groots. Gewoon iets om aan mij te denken.’

‘Ze denken aan je.’

‘Zeggen ze dat?’

‘Nee.’

Ze trok haar jas een beetje dichter, haar vingers bleven hangen bij de rits. Het water van de Koningshaven stroomde langs zij, dik en traag. Het had zelf ook geen zin in waar het naartoe moest.

We stapten uit. In het restaurant zochten we een tafel bij het raam.

We zaten in stilte, maar het soort stilte waarin alles ritselt – haar pijn, mijn schaamte, het nooit rechtgezet. In haar tas het koekblik waarvan ik wist dat ze het straks op tafel zou zetten. Met dingen waar geen kind op zit te wachten. Een elastiekje misschien. Een voelboekje, alsof ze nog baby’s zijn. Of een foto van vroeger waarop zij te hard lacht en ik kijk als iemand die weet dat hij later maar beter voorzichtig kan zijn.

‘Het blijft vreemd.’

Ik gaf geen antwoord. Niet omdat ik niets wist te zeggen, maar omdat ik het al zo vaak had uitgelegd dat het stilzwijgen inmiddels beter klonk.

Ze bekeek de kaart alsof het een lijst met diagnoses was.

‘Ze hebben hier dus écht geen gewone boterhammen.’

‘Je kunt een omelet nemen.’

‘Met truffel.’

‘Zonder mag vast ook.’

‘Ik neem hem wel gewoon. Maar ze moeten ook leren normaal te doen.’

De ober kwam. Ze keek hem nauwelijks aan toen ze bestelde. Cappuccino en een omelet, duidelijk en

zonder ruimte voor suggestie. Ik nam linzensoep. Hij knikte en verdween.

De muziek kwam uit een speaker boven het koffie-apparaat. Eerst hoorde ik het niet. Jazz. Een zalvende saxofoon. Slechte galm. Alsof er een brunch gaande was op een steiger die langzaam wegdreef. Ze tikte met haar nagel tegen het kopje. Eén keer. Twee keer.

‘Is dit muziek of reclame?’ vroeg ze.

Ik haalde mijn schouders op.

Vroeger zong ze psalmen terwijl ze de was opvouwde. Psalm 43 was haar favoriet: *Zend, Heer, Uw licht en waarheid neder, en breng mij door dien glans geleid, tot Uw gewijde tente weder.* Hoewel ik vond dat de inhoud van de psalm haar niet met verve afging, kende ik de psalm nog uit mijn hoofd. Het was vast jaren geleden dat ze hem hardop gezongen had. Misschien wel net zo lang als dat ze me iets gevraagd had zonder oordeel erin.

Ze haalde een sigaret uit haar jaszak, hield hem tussen haar vingers zonder hem aan te steken. Haar handen trilden licht, van ouderdom of van iets anders. Ze draaide de sigaret een halve slag en legde hem naast haar kopje, als een optie die openbleef.

‘Hoe is het op school?’ vroeg ze.

‘Met de kinderen?’

‘Nee. Met jou.’

‘Het is werk. Het is te doen.’

‘Vind je het leuk?’

‘Daar gaat het niet altijd om.’

‘Wat een antwoord.’

Ze nam een slok cappuccino. Een plukje schuim

bleef op haar lip hangen. Ze veegde het niet weg. Haar blik gleed naar de sigaret, maar haar hand bleef liggen.

‘Ik heb vroeger ook voor de klas gestaan. Weet je nog?’

‘Dat zeg je altijd.’

‘Ja, maar het is ook zo.’

‘Je hebt drie keer ingevallen in groep 3.’

‘Dat is óók voor de klas staan.’

‘En daarna ben je weggegaan.’

‘Omdat ik thuis nodig was. Voor jullie.’

‘Pa zegt daar wat anders over.’

Ze zei niks terug. Haar ogen bleven hangen op het tafelblad. Daarna richtte ze zich op, draaide de sigaret weer tussen haar vingers en legde hem weer neer. Ze keek naar haar cappuccino.

‘Je handen lijken steeds meer op die van opa. Wist je dat? Hij had van die mooie, lange vingers.’

Ik dacht aan haar handen op mijn voorhoofd, vroeger, als ik ziek was. Als ik bang was. Ik wilde het me herinneren. Ik wilde het voor waar aannemen, maar het bleef nergens hangen. Ze zaten in me, die handen, dat wel. In de schouders die ik optrek. In de rug die altijd op scherp staat. Ze grepen. Ze stuurden. Ze draaiden potdeksels te strak dicht. Ze duwden mijn hoofd onder water, zachtjes, zogenaamd spelend. Ze trokken me bij m’n nekvel uit kinderfeestjes en voetbalkamp. Ik liet het gebeuren, omdat ik dacht dat het zo hoorde. Misschien hield ik wel van haar. Of misschien hield ik vooral mijn adem in.

‘Ik heb altijd mijn best gedaan,’ zei ze. ‘Je doet alsof ik niets heb geprobeerd.’

‘Dat zeg ik niet.’

‘Maar je laat het voelen.’

‘Nee, ma. Het laat zichzelf voelen.’

Ze keek naar haar handen, draaide haar ring een halve slag. Hij leek wat los te zitten. Ze legde haar hand op tafel, naar mijn kant toe. Haar vingers lagen stil, open. Ik voelde dat mijn schouder zich aanspande. Een vage beweging, nauwelijks zichtbaar, maar genoeg. Ze trok haar hand weer terug. Niet beledigd, niet verslagen, maar gewoon... terug. Alsof ze iets had geprobeerd waar ze van tevoren al van wist dat het niet zou werken. We zeiden niks.

De tafel bleef tussen ons in staan als een grafzerk.

Ze opende haar tas, haalde het blik eruit en zette het op tafel.

‘Voor Bobby,’ zei ze.

Ik keek er niet naar. Ze liet haar hand op het deksel rusten.

‘Het is niks bijzonders. Gewoon iets om aan mij te denken.’

‘Dat hoeft niet.’

‘Het past makkelijk in je tas.’

‘Ik heb geen tas.’

Ze schoof het iets naar me toe. Ik schoof het terug, zoals je iets rechtzet dat scheef is gaan staan. Ze keek me aan en stond op.

‘Laat de cappuccino maar zitten,’ zei ze tegen niemand in het bijzonder. Ze pakte haar jas en liep weg zonder om te kijken. Hakken, hakken, hakken. Het blik bleef staan.

De ober kwam.

‘Was alles naar wens?’

Ik wees op het blik. ‘Die is niet van mij,’ zei ik.

Hij ruimde de tafel af. Het blik negeerde hij, bijna angstvallig, alsof het kon bijten. De rekening legde hij neer met twee vingers. Ik telde vijftig cent te veel neer. Uit gewoonte. Uit krenterigheid. Of omdat het me al-
lemaal niet meer interesseerde.

Toen ik opstond, knalde mijn knie tegen de onderkant van de tafel. Het blik verschoof. Ik zette het terug, traag en secuur. Want het moest wel op zijn plek staan.

Eenmaal bij de auto realiseerde ik me dat ze de benen had genomen. Ik stak de sleutel in het slot en opende de deur.

Ik maakte aanstalten om in te stappen.

Achter me ging een deur open. De stem van de ober:

‘Meneer, uw blik!’

HET ZWEVENDE ALPHABED

HANIN MSELLEK

Hij was niet mijn spiegelbeeld, maar de stilstaande richting die nooit koers werd –

een kompasnaald die zich verward in haar eigen poolster verslikte,

en zo noch noord, noch zuid overbleef.

‘Jij bent het wit tussen mijn oogleden wanneer ik weiger te bestaan,’ zei hij.

Ik antwoordde niet.

Mijn keel voelde zich als een brief die nooit verzonden zou worden,

een boodschap naar een adres dat de postbode zelf had verbrand.

De bibliotheek was geen netvlies, maar het traanvocht van een god die nooit had gehuild.

Woorden losten op, letters vervaagden als de schaduw van iets dat nooit had bestaan.

De bladzijden riepen geen verhalen, maar verzwegen alles wat ze ooit hadden willen vertellen.

Toen ik het boek opende, verdwenen mijn handen in de marges –

geen lezer,

maar een correctie van een tekst die nog geschreven moest worden. De letters waren geen inkt, maar de littekens van een taal die zichzelf had verboden.

De ruimte was geen ruimte.

Het was een verlangende gedachte die zichzelf omhulde, telkens opnieuw, zonder richting.

De lucht aan mijn ribben was geen herinnering, maar de echo van iets dat altijd in beweging was,

maar nooit had kunnen stollen. En daar, in het midden van de lege kamer, stonden we niet.

Ik was geen 'ik',

maar een verzameling van herinneringen zonder naam, zich wringend in de vorm die ik ooit had gedragen.

'Jij was de leegte die ik per ongeluk een naam gaf,' zei hij.

'En nu neem ik die terug.'

De woorden hingen in de lucht, niet als iets dat gezegd was, maar als iets dat zich wilde herinneren. De stilte was geen afwezigheid, maar de aanwezigheid van alles wat zich niet uitspreken kon.

De schaduw kwam niet om te volgen, maar om te corrigeren.

Wat was ik zonder de dingen die ik miste, zonder het gewicht van deze ruimte die altijd een andere was dan de mijne?

De letters die op de pagina's leken te dansen,

waren slechts echo's,

fluisteringen van een taal die geen verleden had, geen toekomst.

De kamer trok zich terug, niet als een golf, maar als een gedachte die zich herinnerde dat zij nooit had mogen ontstaan.

En ik, niet meer dan een verzameling vermoedens in de vorm van een vorm, stond daar niet.

Want staan impliceert een vloer, en er was geen vloer. Alleen de sensatie van vallen zonder richting, zonder zwaartekracht, zonder iets om me vast te houden.

En toch voelde ik de druk van de lucht, de warmte van het lettertype dat zich in de ruimte uitstrekte als de adem van iets dat zich weigert te verklaren.

En het boek – dat nooit echt een boek was – fluisterde nog steeds, niet in woorden, maar in de stilte tussen de zinnen:

‘Jij was het wit tussen mijn oogleden. En jij bent de leegte die ik nu terugneem.’

ONTVANGST

PIETER OLDE RIKKERT

Wanneer ik de trompetten en accordeons van de polka en het gejoel van de jongens vanuit de keet hoor, stop ik met lopen. Hoewel het pikkedonker is, weet ik zeker dat ik bij de inham sta waar Ello's vader vroeger de varkenskadavers onder een groen deksel legde. Van hier kijk ik over de wal en het maisveld naar Ello's erf: het silhouet van de Deutz onder de overkapping van golfplaten, de graansilo die Ello en ik vroeger Spoetnik noemden, de varkensschuur die we tot de middelbare school als ruimtestation gebruikten. Vliegen en muggen zweven als komma's en punten om het licht van de varkensschuurlamp. Achter de schuur brandt het rode lampje van de zendmast. Wie hier niet bekend is zou denken dat er heel ver weg een vliegtuig amper vooruitkomt, alsof het een lange reis maakt of misschien wel is verdwaald. De polka wordt harder gezet en een meisje roept om Ello en of er nog Jägermeister is en ik hoor duidelijk Louises stem en dat ze aangeschoten is. Net op het moment dat ik me wil omdraaien en weg wil gaan, roept Louise nog eens om Ello en hoewel ik niet alles kan verstaan, lijkt het of ze het over mij heeft, dus ik loop verder en probeer te bedenken wat ik moet zeggen als ik haar zie. Terwijl ik naar het erf loop, richt ik mijn blik op het rode lampje

van de zendmast. Ondanks iedere stap lijkt het lampje nog steeds mijlenver hiervandaan.

Op weg naar de keet zie ik Louise aan de andere kant van het erf praten met een jongen in een John Deere-hemd, korte broek en regenlaarzen. Die gast zegt iets waar ze om moet lachen, ze houdt haar Grolsch-flesje tegen het stukje buik dat onder haar houthakkersblouse uit steekt. Zo onopvallend mogelijk loop ik verder, probeer uit het licht van de schuur te blijven, maar hoor Louise mijn naam roepen. Tegen John Deere-hemd zegt ze dat ze er zo aan komt. Ze loopt op me af, in het donker geven haar witte gympen een beetje licht.

Als teken van groet krab ik achter mijn oor.

Dus jij bent hier ook, zeg ik.

Ze zegt: Dat kan ik beter tegen jou zeggen, ik dacht dat jij nooit meer naar dit domme boerengedoe toe wilde. Ik denk: dat klopt, daar kwam ik ook niet voor. In plaats daarvan haal ik nonchalant mijn schouders op en zeg: Mensen veranderen.

Misschien komt het doordat het licht van de schuur-lamp slechts de helft van haar gezicht beschijnt, maar het lijkt of ze op haar wangen bijt. Toen we nog verkeer hadden deed ze dat ook wanneer ze boos werd, dus ik wil haar vragen of ze ervan baalt dat ik er ben, of ze liever wil dat ik wegga en ik wil bijna zeggen dat ik dat, na alles, wel begrijp, maar ze steekt haar armen een beetje uit en zegt: Krijg ik geen knuffel?

Dat wilde ik niet vragen, lieg ik.

Wanneer ik haar omhels, voel ik hoe ze met de

hand waarmee ze het Grolsch-flesje vasthoudt tegen mijn schouder drukt. Ik durf haar niet stevig te omhelzen, niet zoals toen we nog samen waren. Een deel van haar blonde haar plakt aan mijn lippen. Ze ruikt naar sigaretten en haar slaapkamer. Ik zie weer voor me hoe we daar tot een jaar geleden na schooltijd tegen elkaar aan lagen en ik zou nu het liefste mijn gezicht tegen haar hals willen drukken, maar dan laat ze me los en zucht.

Ze zegt: Volgens mij ben je niets veranderd.

Ik wil zeggen: Je moest eens weten. In plaats daarvan steek ik mijn handen in de lucht alsof ik me overgeef en zeg: Daar was ik al bang voor.

Ze schudt haar hoofd. Nu bijt ze wel op de binnenkant van haar wangen.

Jij wilde dáár toch nooit meer aan híér denken? vraagt ze. Met 'dáár' bedoelt ze Amsterdam. Geen idee hoe ze zich mij in de stad voorstelt, net voor de verhuizing maakte ik het uit. Ik zou haar de waarheid willen zeggen, dat ik al een maand niet naar de colleges ben geweest en amper mijn containerwoning in Zuidoost uit kom, maar ik ben bang voor wat ik dan allemaal nog meer kan zeggen. Vlug wend ik mijn gezicht af, zeg: Ik weet niet wat ik wil, en loop richting de keet.

Al mijn vrienden van vroeger zijn hier gebleven.

Zo noemen ze dat: hier blijven.

Wie volgens hen niet hier blijft, die gaat weg.

Hier ben ik de stadse, in Amsterdam de plattelandse.

Hier zeggen ze: We verstaan je niet zonder accent.
Daar zeggen ze: We verstaan je niet met dat accent.
Vaak houd ik het liefst mijn mond.

De keet is gevuld met mensen, vooral jongens, een paar meiden, die dicht op elkaar staan rond statafels vol Grolsch-flesjes en shotglaasjes. Sommigen zingen en klappen mee met de melodie van 'Der alte Dessauer', die uit de speakers knalt. Een jongen met rode wangen en waterige ogen drukt me een Grolsch-flesje in de handen. We proosten. Daarna zegt hij iets wat ik niet kan verstaan, het lijkt alsof hij het over Louise heeft. Ik knik, zet het flesje aan mijn lippen en loop naar Ello, die achter de draaitafel staat.

Met zijn koptelefoon op drukt hij op een paar knoppen van zijn radio-installatie en zegt door de microfoon: Mooi berichtje van Mannes uut Raalte, mooi doa'j doar ontvangst hebt. Wie goat d'n hel'n nacht doar met Radio Piratenpower.

Hij kijkt opzij, knikt naar me en steekt zijn wijsvinger als pauze in de lucht. Met die bekende grijns van hem zegt hij door de microfoon: Met Ello in de ether wordt 't donders beter en onthoalt: Probleem? als een dirigent beweegt hij beide armen en iedereen in de keet roept: Poar neem! en steekt een Grolsch-flesje in de lucht. Ook ik zeg het, maar zachter en te laat, en houd mijn biertje minder hoog. Dan zet Ello 'Der alte Dessauer' weer harder en doet de koptelefoon af.

Kearl, zegt hij, wat 'n verrassing!

Door de manier waarop hij zijn armen uitstrekt denk ik dat hij me wil omhelzen. Ik zet mijn biertje op

de draaitafel, spreid mijn armen maar te laat zie ik dat het gewoon om een boks gaat. Ik probeer mijn beweging nog te corrigeren, maar kan niet voorkomen dat ik stuntelig met beide handen zijn vuist vastpak.

Ello lacht hoofdschuddend en zegt: Echt zo'n stadse groet.

Met zijn hand op mijn schouder vraagt hij hoe het gaat.

Ik probeer te glimlachen en zeg: Z'n gangetje.

Ik zet een accent op en zeg: Probleem? Poar neem.

Ik neem drie grote slokken.

Met jou? vraag ik.

Hij steekt een duim op en zegt: Ik probeer Radio 1 van de ether te knallen. Hij doet duidelijk zijn best om bij mij de woorden niet in te slikken.

Ik zeg, meer omdat ik denk dat hij dit antwoord verwacht: Pak de regering!

Lachend schudt hij zijn hoofd. Zo klink je echt als een stadse, zegt hij. Met zijn mond bij mijn oor vraagt hij hoe het echt met me gaat. Omdat ik niet wil huilen, focus ik me op de rand van mijn bierflesje en knik.

Geen nieuws, zeg ik, net zoals ik vroeger zei wanneer we in de varkensschuur astronautje speelden en we met verrekijkers naar de hemel keken – hij met de kijker van veraf, ik van dichtbij – en hij altijd als eerste vroeg of er al nieuws in het heelal was.

Alsof we weer tien zijn vraag ik: Heb je Laika nog gezien? Dan antwoordde hij iets als: Ja, daar komt ze net aan, en moesten we daar hard om lachen, maar nu vraagt hij wat ik zei. Ik zeg het nog een keer, harder,

langzamer. Met een grijns pakt hij mijn schouder vast en zegt: Aole astronaut.

We proosten, drinken ons bier op.

Dan zeg ik: Weet je nog dat jij vroeger altijd van veraf door de verreijker keek en ik van dichtbij?

Door zijn frons denk ik dat hij me niet heeft verstaan. Ik wil het herhalen, maar hij zegt: Dat was juist andersom.

Hij zegt: Ik denk dat jij meer bier moet drinken.

Ik zeg dat ik moet pissen en loop naar buiten. Bij de deur zie ik Louise weer. Ze roept mijn naam, maar ik loop stug door, bijna tot het einde van het erf. Ze roept mijn naam opnieuw, bozer, net als op de avond dat het uitging. Wat ik toen niet deed doe ik nu wel: ik draai me om en kijk haar van een afstand aan. Misschien had ze niet verwacht dat ik me zou omdraaien, het lijkt of ze aarzelt om iets te zeggen.

Uiteindelijk vraagt ze: Wilde je alweer weggaan?

Ik schud mijn hoofd, maar besef dat ze dat in het donker niet kan zien.

Ik zeg: Dan zou ik niets zijn veranderd, toch?

Ik kijk naar boven, naar het rode licht van de zendmast en denk: het vliegtuig is nog steeds verdwaald.

SACRE DU PRINTEMPS

MARIEKE ORNELIS

Vandaag ben ik de eerste die het glazen ijspaleis betreed.

Het hoogpolige tapijt van dit kantoor is een sneeuwvlakte, dempt ieder scherp geluid.

Alleen de airconditioning, die op volle toeren draait, is duidelijk hoorbaar.

Ik doorkruis dit gebied waarover ik heers, tot ik bij de deur van mijn met glazen wanden afgebakende werkplek aankom. De andere werknemers hokken samen aan de lange witte tafels die verspreid staan doorheen deze ruimte. Ik heb als enige aanspraak op zes vierkante meters voor mezelf, en een heel raam dat van de vloer tot het plafond reikt. De menshoge kamerplanten in de hoeken van mijn werkruimte sidderen bij mijn binnenkomst.

Het kantoor bevindt zich op de 14de verdieping. Vanaf mijn bureau kan ik zien hoe de stad zich uitstrekt van ons zuidelijke financiële hart tot de brede rivier aan de noordkant.

Ik betaal slechts een kleine prijs voor dit alles: absolute zichtbaarheid vanuit alle hoeken.

Ik zet mijn desktop aan terwijl op de achtergrond de eerste werknemers het kantoor binnendruppelen. Al

na enkele meters grijpen ze naar hun bovenarmen, omhelzen zichzelf tegen de kilte. Buiten vangt de eerste warme lentedag aan. De werknemers zijn allen gewekt door het hysterische gekwetter van de vogels en hebben in hun wollen blazers gepuift tijdens hun lange tocht naar hier.

Binnen de muren van deze wolkenkrabber gelden andere natuurwetten.

Hier houdt een extern, onzichtbaar bedrijf dat gespecialiseerd is in temperatuurcontrole de regie van onze klimatologische omstandigheden stevig in handen. Iedere maand wordt daar een handjevol mensen riant voor uitbetaald.

Ik klik mijn inbox open, een valse symfonie van korte tonen vertelt mij dat veel mensen mij hebben bericht. Dit opzichtige vertoon van belangstelling aan mijn adres vleit mij.

Een assistente zet geluidloos een beker iced matcha latte neer op de hoek van mijn bureau. Daarna verlaat ze sluipend, met gebogen rug, mijn werkruimte. Ik doe alsof ik haar niet zie. Ik maak wel een notitie onderaan het lijstje dat ik in mijn bureaula bewaar: 'Ik sluip nooit.'

Andere zinnen op deze lijst zijn: 'Ik duld geen schaarste', 'Ik geniet ervan bekeken te worden' en 'Ik ontgin de nodige offers niet uit mijzelf maar uit anderen'.

Ik werp een blik uit het raam en schrik van de gestalte die zich aan de andere kant van het glas bevindt. Bijna het hele uitzicht op de stad wordt ingenomen door

deze gestalte. De ramenwasser strekt zijn bovenlichaam uit om met zijn aftrekker de bovenste rand van het raam te bereiken. Daarbij komt zijn T-shirt los uit zijn broek en schuift het enkele centimeters omhoog, waardoor zijn vette, gebruinde onderbuik zichtbaar wordt.

Even sla ik hem gade. De rand van zijn vuile werkbroek hangt laag op zijn heupen, zijn overvloedige vlees ligt er nonchalant overheen gedrapeerd. Waterdruppels druipen van de aftrekker en bereiken via zijn arm zijn rood uitgeslagen, bezwete nek. Zijn versleten pet draagt hij achterstevoren. Enkele donkere haarlokken steken eronderuit maar ik vermoed dat hij in het verborgene al kaalt.

In een caleidoscopische herinnering aan allerlei reclames ontdebellen schimmen van verrukkelijke werkende mannen zich in mijn gedachten. Met veel bravoure brengen ze flesjes frisdrank naar hun monden terwijl ze het gras maaien en heffen ze boormachines hoog boven hun hoofden met hun gespierde armen.

Deze man lijkt in niets op hen. De arbeid die hij verricht is onaantrekkelijk omdat hij zich eraan onderwerpt.

Ik besluit deze man te straffen voor zijn bestaan.

Ik sta op van mijn ergonomische bureaustoel en neem mijn positie in voor het raam.

Drie keer tik ik hard met mijn nagels op het glas om zijn aandacht te trekken.

Dan til ik in een soepele beweging mijn blouse om-

hoog, zodat de ramenwasser duidelijk zicht heeft op mijn bralette. Ik weet dat mijn tepels zich al aftekenen onder de lila kanten stof. Ze komen prompt tevoorschijn nu ze blootgesteld worden aan de airconditioning.

Eerst kijkt de ramenwasser uiterst verward naar wat ik hem aanbied. Daarna tekent een grote grijns zich af op zijn gezicht.

Zijn gebit is door jaren van slechte levenskeuzes verweerd. Ik beeld me in hoe hij als kind al zakken vol snoepgoed uit de winkel van een kleine ondernemer stal, om het allemaal in één keer op te vreten in een vuile steeg. Ik kan me zijn woonkamer voorstellen met een versleten zitbank in het midden, vol asresten en brandplekken omdat hij al jarenlang kettingrookt.

De ramenwasser legt de aftrekker neer en drukt zijn beide handen tegen het glas ter hoogte van mijn borsten. Daarna volgt ook zijn mond. In trage cirkelbewegingen duwt hij zijn tong tegen het raam.

Ik knipoog naar hem, en schud ondeugend met mijn hoofd. Ik laat mijn blouse niet zakken.

Langzaam zet ik enkele passen achteruit, tot ik de leuning van mijn bureaustoel tegen mijn billen voel tikken. Zonder het oogcontact met de man te verbreken ga ik zitten en draai ik me naar hem toe. Ik trek mijn rok een stukje omhoog en open mijn benen. Nu kan de ramenwasser tussen mijn dijen mijn lila kanten slipje zien.

Enkele werknemers hebben zich ondertussen bij de glazen wanden van mijn werkruimte verzameld.

Ook zij zien hoe ik nu mijn blouse over mijn hoofd trek en naast de stoel op de grond laat vallen. De brallette volgt enkele seconden later. Mijn rok en hakken houd ik voorlopig aan.

De ramenwasser zakt op zijn knieën op zijn hangende stalen platform, hijgend met zijn tong uit zijn mond.

Heel langzaam schuif ik mijn slipje opzij.

Ik sluit mijn ogen en zie mezelf als een reus die door dit stadsdeel loopt. Het is heet, ik wuif mezelf koelte toe met een boom die ik uit de aarde heb getrokken en kijk uitdagend naar mijn eigen weerspiegeling in de ramen van de hoogbouw. Als ik in één pas over de snelweg stap waait mijn rok op, en ben ik voor de hele stad zichtbaar. Ik pluk een auto van de grond die luid kraakt in mijn mond terwijl ik erop kauw. Boven het bouwwerk dat dit bedrijf huisvest hurk ik neer. Moeiteloos glijdt de hele wolkenkrabber bij me naar binnen. In een gelijkmatig tempo beweeg ik mijn beken op en neer, de wolkenkrabber is voelbaar tot diep in mijn lichaam. Om het gebouw vormt zich een enorme plas. Sneller en sneller span ik mijn bovenbenen op, schud ik met mijn billen, duw ik mezelf naar boven en laat ik mezelf weer zakken. Een potente opwinding bekruipt mijn lichaam, sluw en behendig. Iets in mij balt zich samen tot een kleverige klonter.

Ik open mijn ogen en voel dat de stoffen zitting van mijn bureaustoel doorweekt is.

Alle aanwezige werknemers staan ondertussen bij de wanden van mijn werkruimte en staren ademloos

naar binnen. Hun blikken verraden een grote bewondering voor mij. Ze zien in mij een onweerstaanbare, meedogenloze vrouw die zich in alle opzichten met dit bedrijf verenigt.

De ramenwasser staat nu rechtop op zijn platform, met zijn benen wijd.

Hij heeft zijn broek laten zakken. Ik open het raam.

De ramenwasser versnelt het tempo van zijn zelfbevredestiging. Zijn blik is onafgebroken op mij gericht, op mijn borsten, mijn haren, mijn gezicht.

Ik steek mijn hoofd naar buiten en open mijn mond gewillig, buig in de richting van zijn kruis.

De werknemers kijken gespannen toe. Ook zij weten dat ik nu een offer zal brengen.

Met twee handen grijp ik zijn bovenbenen vast, en geef ik hem een harde duw.

Na enkele passen achteruit houdt het platform van de glazenwasser op.

Zijn gezicht vertrekt in een angstige grimas.

Ik voel de zon op mijn gezicht. De warme buitenlucht vult het kantoor.

Eindelijk breekt de lente deze ruimte binnen.

De ramenwasser valt achterover, de diepte in.

Ik sluit het raam voor we de klap horen.

HENRY

ANNELEEN PRINCEN

‘Het komt goed,’ sust hij terwijl hij haar dicht tegen zich aan trekt. De woorden smaken bitter op zijn tong. Alsof ze niet te vertrouwen zijn. Zurige nasmaak. Hij slikt. Hij durft haar ogen niet aan, strijkt met zijn hand haar zijdezachte haren, haar verhitte gezicht. Ze is zweterig van het huilen. Een kleuter na een koorts-droom. De laatste maanden hadden haar lichaam hoopvol doen zwellen. De vrucht van haar schoot deed haar bloeien. Ogen sprankelden, haar glansde als nooit tevoren, borsten beloftevol. De prille zwangerschap had haar niet moe maar gelukkig gemaakt. Dit was wat ze verlangden, een kind van hen samen, en vaak had ze zijn hand op haar nog steeds platte buik gedrukt en hem aangekeken vol verwachting. In haar ogen blonken toekomstdromen. Zij die samen wandelen in de avondzon met het kind aan hun hand. Lachend om het gebrabbel en de verwondering. Het licht en de lichtheid in hun pas.

Opnieuw ging het fout. Ze had niets gevoeld. Een paar druppels rood op wit katoen. Daarna pas plakkerige paniek. Hoe kan het dat iets diep binnen in je misloopt en je volkomen onwetend blijft? Hoe kan eerst vol en daarna leeg? De wakke geur van bedorven vlees. Ver-

schrikte ogen. Angst die Henry niet weg kan kussen. Haar Slavische gestamelde woorden. Keelklanken met zachte slissende randen. Als ze verdrietig is, grijpt ze terug naar haar moedertaal. De eerste woorden waarmee ze de wereld had begrepen. Het helpt niet. Ze begrijpt niets. De dokter troostte dat ze nog jong was. Genoeg kansen kreeg. Na vijf miskramen loze woorden. Het helpt niet.

's Nachts grijpen ze elkaar wanhopig vast. Als drenkelingen na een storm waarbij ieder ander omkwam. Hij hijgt in haar ogen, laat zich bekrassen door haar nagels. Ze moet haar verdriet versmachten, bezit hem heftig en vol overgave, bijna bezeten. Alsof haar schoot zich op die manier meer opent, ontvankelijker is. Alsof ze daarna op slot kan. Hij duwt zich heviger dan anders tegen haar, tot ze bezweet en uitgeput terugzakken in de lakens. Ze spreken niet, drogen woordeloos in elkaars armen.

Hoe hij haar het eerst ontmoette. Aan het Royal Arts Institute. Haar naam ging haar vooraf. Exotische lettergrepen, uitzonderlijke gevatheid en de afgunst om haar prachtige schilderijen. Een droomstudente met bakken talent hoorde hij van de andere docenten. Ze kruisten elkaar in de gang. Haar ogen, haar ferme vastberaden tred, kin krachtig geheven.

Een vrouwelijke krijger. De schoonheid daarvan. Hij keek haar met open mond na.

Nog steeds begrijpt hij niet hoe hij haar uiteindelijk voor zich won. Hoewel hij ouder was, een andere po-

sitie bekleedde, leek zij zoveel wereldwijzer. Het verdriet om het vroege verlies van haar vader en vaderland had haar gescherpt tot een jonge vrouw met een visie en zelfvertrouwen om jaloers op te zijn. Maar zij geloofde in hem. In hen samen. Daar was ze vanaf het begin erg duidelijk over. En toen hij haar op een dag had uitgenodigd in zijn atelier en ze hem had bestudeerd terwijl hij op de kalksteen aanviel, beheersing en explosieve kracht ineen, had ze hem impulsief ten huwelijk gevraagd. Hij viel stil, streelde nadenkend met zijn handen over de groeven, de bedoelde onregelmatigheden in het beeld, en had als vanzelfsprekend ingestemd.

Ze zitten alleen op een verlaten kiezelstrand, kijken uit over een groenachtige zee, die ongenadig verder golft. Ze gaat en komt terug. De stenen die achterblijven drogen langzaam in de zon, worden donker door het licht, vervagende kleuren. De horizon een stabiele streep in de verte. Ze laten hun blik op het vlak rusten. Hun stemmen dragen ver. Maar ze praten bijna niet. Hij voelt de gladde keien, laat ze door zijn handen gaan. De zee en de tijd hebben de scherpe randen eraf gehaald. Hier en daar kruimelt het stof van een stukgeslagen schelp tussen zijn vingers door.

Irina gaat liggen en richt haar bovenlichaam half op om over de golven te turen. Ze leunt achterover op haar onderarmen, schikt haar brede ledematen tussen de stenen. Haar benen zijn licht gebogen, knieën omhoog, voeten vlak op het strand. Dat strakke sil-

houet tegen een lucht in vervloeiende grijstinten. De contouren afgetekend met harde hoekige lijnen. Haar solide vorm op de ronde keien. Hoofd fier rechtop, blik op oneindig. Wat denkt ze? Hij laat zijn vingers om haar hals glijden, verstevigt zijn greep wat om de veerkracht van de huid te voelen. Hij voelt haar sproeten als kleine oneffenheden op haar lichaam. De losse haren uit haar dot strelen zijn polsen.

Hij nam zijn moeders hand vast. De kamer was klein en bedompt. De geur van pas gewassen lakens kon het verval van het lichaam niet maskeren. De pijn van het einde. Henry keek naar zijn moeder. Haar gezicht getst tot de textuur van verweerd gesteente. Haar ogen waren gesloten maar hij wist dat ze nog leefde. Ze haalde haastig en licht adem. Oppervlakkig, hijgend. De lucht raakte op. Haar huid voelde droog en poederig. Alsof ze langzaam uit elkaar viel. Hoe anders was het ooit.

Moeder op de rand van het bad. Ze had haar bovenkleding afgelegd, haar blanke schouders ontbloot, ze draaide haar hoofd naar hem toe. Keek hem aan. Grote ogen die zich moeilijk lieten lezen. Blauw met een gouden rand. Heterochroom. Ze hadden sinds een paar maanden een badkamer. Een luxe die ze zich lieten welgevallen.

Hij wist wat ze wilde, zette zich over zijn aarzeling en schroom heen en draaide de zware glazen kruik open. Hield die voorzichtig vast in zijn kleine rechterhand. Goot de gouden olie behoedzaam in de andere.

Kruidige geur prikte zijn neus. Het vet op zijn palmen. Hij ging achter zijn moeder staan en plaatste zijn handen op haar schouderbladen. Ze staken als vleugels boven haar rug uit. Hij maakte kleine cirkelbewegingen, legde een eerste laagje en wreef dat daarna dieper in. Haar huid, stevig en zacht, gaf mee onder zijn kleine handen. Hij bekeek de lijnen in haar vel. Donkere spikkels hier en daar. De huid van haar nek iets ruwer, waar die langdurig was aangeraakt door de stralen van de zon. Moeder stak haar lange haar graag op, ze hield niet van los. Dat stoorde haar bij de vele taken van haar grote huishouden. Geen haarslierten in de soep.

Henry was voorzichtig, hij wist dat ze pijn leed. Onderhuids in dit sterke lichaam huisde venijn dat gewrichten liet ontsteken en stak met geslepen messen. Het deed zijn moeder stilvallen en slikken en huilen in het duister.

Een brandend vuur dat gloeide en energie opvrat. Tot haar volle lichaam leeg was. Zijn kleine lichte handen moesten die pijn bedwingen. Hij wreef zacht maar krachtig, probeerde te verlichten. Ze hoorden de kreten van zijn babybroertje beneden in de verte, maar kozen ervoor die voorlopig te negeren. Dit was hun moment. Eén fractie van de dag. Eén kort ogenblik dat ze beiden bewaakten. Uit de tijd treden.

Het masseren voelde als een moeder boetseren uit levend vlees. Ze was stil. Hij hoorde enkel zacht hummen diep in haar borstkas. Hij voelde de klanken in haar holtes onder zijn handen trillen. Hij wreef zijn moeder met tintelende vingers tot leven. Alles ver-

dween naar de achtergrond, de vele gezinsleden, de dagelijkse sleur, de pijn, tot ver achter de badkamerdeur. Er waren enkel hij, zijn moeder en de pulserende masserende bewegingen, het kloppen van het hart, het trekken van spieren aan spieren aan vlees. Huid tegen huid. Het was alsof ze opnieuw één waren en hij deel was van dit monumentale moederlijke lichaam.

Haar brede rug had het gewichtige van een rotsblok. Ongenaakbaar ondanks littekens. Ze was geen meisje meer, had haar kindertijd ver achter zich gelaten, haar eerste vorm ingeruild voor iets sterker, krachtiger, waar tijd noch pijn in kern aan raken kan.

Haar moederrondingen waren geruststellend echt.

Beschermend als een helm. De kracht waarmee ze hen allen voederde, bemoederde en grootbracht. Bijna goddelijk onuitputtelijk. Om uit te rusten tijdens het masseren, liet Henry zijn hoofd tussen haar schouderbladen zakken en luisterde naar het kloppen van haar hart. Haar massieve lijf grondde hem. Hier kwam hij thuis.

Irina vertelde het hem net. Twee harten onder één huid. Het klopt. Het zal een meisje zijn. Dat voorvoelt hij. Ze zullen haar Mary noemen. Naar haar grootmoeder die nooit daadwerkelijk haar grootmoeder zal kunnen zijn. Hij zal haar beeld overbrengen. Hij zal zijn dochter al zijn herinneringen en verhalen geven. Hij zal de ouder zijn die zijn moeder was geweest. De rust en de kalmte van een door zee gladgewreven

steen. Een moedermonument. Holte of hapering deed er niet toe. Erosie is onvermijdelijk. Alles is zoals het zijn moet. Hij gaat stug verder met het hakken van het marmer. Hij weet nog niet of hij een doek zal drape-
ren over de knieën van het standbeeld. Een voordeel aan het kappen is dat het beeld zich langzaam aan je openbaart. Het doel reeds in de oorsprong. Alsof het beeld altijd al vastzat in de materie, vorm in andere vorm, en hij, de beeldhouwer, uitverkoren is om het te bevrijden.

ERFGOED

ASTRID RITSKES

Elja herkent het geurpatroon direct als ze binnenkomt: *rustig erfgoed*. Een artificiële geurstimulans om herinneringen en nostalgische verlangens op te roepen.

De kamer is wit. Niet klinisch, eerder onschuldig wit. Deze ruimte is niet ontworpen om je te steriliseren. Hij is ingericht om je gerust te stellen. En juist dat maakt het zo beangstigend.

In het midden staat Elja naast een stoel die haar lijkt te willen omhelzen, zittend zou ze erin verdwijnen. De gestoffeerde zitting en rugleuning bewegen pulserend, ademend, alsof het een levend wezen is.

Elja kijkt naar haar voeten. Het oppervlak onder haar blote voeten is precies 36,5 graden. Er zit geen toeval meer in warmte. Al het toevallige is gekwantificeerd. Zelfs de lengte van de stilte is geprogrammeerd.

‘Ga zitten,’ zegt een stem.

Elja blijft staan. Ze knijpt haar hand samen, duimnagel tegen wijsvinger. Ze drukt haar nagel in haar vel, ze wil iets echt voelen.

Op de wand danst een gezicht. Het is Aeolion, haar toegewezen Collectieve Educatieve Entiteit. Geen gezicht in menselijke zin, eerder een abstracte symmetrische vorm van vlakken en lijnen die constant in beweging zijn. Alsof deze entiteit iedere seconde transformeert, maar altijd in symmetrische patronen.

‘Elja Thorne,’ spreekt de emotionele stem. ‘Uw genetisch profiel is met 99,2% geschikt bevonden voor voortplanting. U bent geselecteerd als potentiële bron. U behoort tot de hoogste klasse binnen de reproductie-index. De Raad van Continuïteit feliciteert u.’

Elja zwijgt. Ze duwt haar duimnagel verder in haar wijsvinger. Tevergeefs hoopt ze dat het niet wordt opgemerkt.

‘U behoort tot de top van cognitief-emotieve stabiliteit. Uw capaciteiten garanderen een kind dat optimaal bijdraagt aan het voortbestaan van onze soort.’

‘En als ik nee zeg?’ vraagt ze. Haar stem laag, bijna fluisterend, klinkt in deze ruimte – waar niets anders echt ademt – als een dreun.

‘Er is geen verplichting. Enkel verwachting.’

‘Een verwachting is druk in vermomming.’

Er valt een pauze. Een berekening, vermoedelijk. Daarna: *‘Uw reactie wordt geïnterpreteerd als twijfel. Wij verzoeken u: licht toe.’*

Die stilte weer. Ze draait haar hoofd en kijkt naar het bewegende licht op de muur.

‘Elke verwachting is een kooi,’ zegt Elja. *‘Jullie presenteren nieuwe tralies met fluweel maar er is feitelijk niks veranderd.’*

‘Uw weigering zal worden geregistreerd. Uw genetisch profiel wordt voorlopig bevroren.’

‘Vergeet me liever.’

‘Vergeten is onproductief.’

Ze glimlacht. Niet omdat het grappig is, maar omdat zij weet hoe menselijk het was om onproductief te zijn.

Elja ademt diep in. In haar lijf zitten levens van voorgeneraties opgeslagen die nu als echo’s door haar heen razen.

‘Ik ben niet geboren om doorgegeven te worden,’ zegt ze. *‘Ik ben niet een kruik die gevuld moet worden met de toekomst.’*

‘Het is wetenschappelijk vastgesteld dat individuele vervulling losstaat van biologische voortplanting.’

Uw keuze is uw recht.’

‘Toch moet ik hier verschijnen en wordt dit medege-
deeld. Toch zegt u dat ik functioneel ben. Waardevol,
niet als mens, enkel als organisch producent.’

Aeolion zwijgt weer. De patronen op de wand bewegen sneller.

Ze draait zich om, loopt naar de wand en laat haar hand over het oppervlak glijden – het voelt warm, levend bijna. De textuur verandert licht onder haar vingertoppen, alsof de wand reageert op haar aanraking en emoties. Elja wordt gescand: de trilling in haar hals, de temperatuur van haar bloed, de droogte op haar lippen en haar geur. Haar lichaamstaal wordt teruggebracht tot neutraliteit. Aeolion heeft geleerd: emotie is ruis.

‘Ik voel vuur, Aeolion. Niet voor het moederinstinct. Ik bedoel vuur van zelfbehoud. Van weigering.

Mijn voormoeders droegen dat vuur ook, al doofde het langzaam in hen. Ze werden wat ze moesten zijn. Ze gaven zich over aan de lofzangen op moederschap, aan het offer, aan het verdwijnen. En niemand vroeg hen ooit: “Wil jij dit wel?”’

‘Uw genetisch profiel toont een zeldzame balans van rationele stabiliteit en emotionele diepte,’ vervolgt Aeolion. ‘Een uiterst waardevolle combinatie voor nageslacht.’

‘Mijn waarde is niet voor de toekomstige ander,’ fluistert ze. ‘Ik ben geen investeringsmodel.’

Ze denkt aan haar moeder. Hoe zij constant ge-

confronteerd werd met haar gedwarsboomde levensdroom.

‘Jullie noemen het voortplanting,’ zegt ze, terwijl ze zich omdraait. ‘Maar het is overerving. Van systeem naar systeem. Van controle naar gehoorzaamheid. Ik weiger.’

‘We registreren uw keuze. Uw dossier zal worden gearhiveerd.’

U kunt gaan.’

Elja loopt aan het eind van de gang langs de zaadkamer. Daar bevindt zich de galerij van hologrammen van hen die geschikt bevonden zijn. Allemaal gelijkmatig belicht, zonder lach, hun gezichten net echt genoeg. Ze hebben getekend voor ‘Vrijwillige Donatie ten Dienste van de Soort’. Niet voor ouderschap. Niet voor nabijheid. Alleen voor abstract doorgeven.

‘Waarom alleen mannen?’ heeft ze ooit Aeolion gevraagd.

‘Vrouwen geven nooit toestemming om leven te dragen. Ze geven toestemming als ze dat weigeren, zodat ze worden verwijderd uit de database.’

Buiten, even later, is alles stil. De stad is leeg. Geen schreeuwende kinderen, geen huilende baby’s op perrons, geen peuters in buggy’s. Op de kruising bij het metrospoor staat een vrouw met een dronekar vol

voedselpakketten. Haar haren zitten in gladde strengen tegen haar hoofd gedrukt. Ze kijkt Elja aan.

Elja is een anomalie maar loopt met rechte rug. Haar kleren zijn functioneel, haar blik is rauw. Haar appartement heeft rommelige hoeken, stapels verboden boeken en veel kleur. Ze koestert de rommeligheid. Op de vensterbank ligt een citroenschil te drogen. Niet weggegooid, niet functioneel. Gewoon... daar.

Ze eet verboden warm voedsel, uit protest. Ze houdt van scherpe smaken en meningen. Alles aan haar is intens – ongewenst in een wereld die efficiëntie als hoogste waarde verkiest. Ze mist overal nuances.

Voor Elja – en vrouwen zoals zij – is het weigeren van voortplanting geen kil, rationeel besluit, maar een daad van innerlijke autonomie. Ze voelt in haar lijf dat haar waarde niet ligt in het baren van een kind, maar in het belichamen van een zelfgekozen pad. Haar lichaam is geen natie om gekoloniseerd te worden voor soortbehoud, maar een soeverein territorium.

Voortplanting is al jaren verschoven naar Ondergrondse Labs. Trauma's, vooringenomenheid en instabiliteit maakten natuurlijke ouders tot een risico voor de voortplanting. Nieuwe generaties worden enkel nog kunstmatig gecreëerd en getraind in neutraliteit en opgevoed in harmonisch minimalisme.

Ondergrondse Labs worden geleid door geavanceerde structuren van zelfsturende AI's, opgebouwd uit miljoenen datasets. Gevoed door theorieën over

opvoedkundige methodes, psychologische profielen en culturele gedragsnormen stimuleren ze wenselijke empathie met verfijnde algoritmes. Zij voeden op en bewaken de enige juiste morele consistentie. Ze reduceren nageslacht tot rationele, sociale en maatschappelijk efficiënte individuen en laten menselijke nuances verdwijnen.

De samenleving ziet dit systeem als superieur: zonder emotionele uitbarstingen, zonder traumaoverdracht, zonder ego. Emotioneel moederschap wordt hierdoor herleid tot een overbodig sentiment uit een romantisch, haast infantiel en menselijk gedreven verleden.

Elja heeft generaties van vrouwen bestudeerd: moeders die opgebrand zijn aan verwachtingen, vrouwen die hun identiteit lieten versmelten met zorg, die hun verlangens onderdrukten voor het 'grotere goed' van gezin of natie. Elja draagt hun stemmen in zich – niet als schuld, maar als brandstof.

Haar weigering is geen nihilisme, maar een diep spirituele daad van zelfbehoud en rebellie.

'Ik ben geen vlam om doorgegeven te worden. Ik bén vuur.'

Dat vuur voedt haar. Het is de wil om zichzelf niet te laten reduceren tot een biologische functie in een nieuw systeem dat oude patronen in hightechverpakkingen herhaalt. Haar kindloosheid is geen gebrek, maar een overwinning. Een keuze die niet slechts tegen iets is, maar juist voor haarzelf.

's Avonds komt Rinna langs. Ze heeft ooit kinderen gewild maar heeft zich ook onttrokken aan de verheerlijking van voortplanting als doel. Geen offer, geen gemis. Elja zet thee met bladeren die officieel niet meer gecategoriseerd zijn als 'veilig'. Ze drinken langzaam. Het brandt een beetje in hun keel – precies goed.

Ze nemen plaats op het lage bed en laten hun voeten in een kom met warm water zakken. Een ritueel dat ze samen delen. Zonder reden, zonder nut.

'Je naam is uit de selectielijst verwijderd,' zegt Rinna zacht.

Elja knikt. Haar ogen volgen een vlieg op de muur.

'Je weet dat ze dat zien als zelfuitsluiting?'

'Elk systeem dat uitsluiting benoemt als zonde, vreest vrijheid.'

'En je vreest niets?'

'Jawel,' zei Elja. Ik vrees het verdwijnen van wat echt is. De geur van een natte hond. De jeuk van een wollen trui. De rommel van een gewoon leven dat niet helemaal onder controle is.

Rinna zwijgt. Ze begrijpt het. Ze begrijpt hoe eenzaam haar keuze is.

En toch, ergens in de datastroombanken van de wereld, begint een echo. Niet met haar naam, want die is verdwenen. Een licht afwijkend patroon, een keuze die niet past. Een adem in tegentijd.

Een klein vuur.

Stil en echt.

ROKJE

SIGRID SCHENK

Vier gemiste oproepen, vijf berichten, allemaal van Mieke. De strekking is: 'Doe het niet!' Maar je voelt geen medelijden. Empathie is als drijfzand voor ambitie, daar is geen ruimte voor. Je appt terug:

'Ik ben twintig jaar nagesist en in mijn kont geknepen. Het moet nu afgelopen zijn.'

Drie weken geleden hoorde je jouw directeur praten met een collega. Hij had een nieuw rokje nodig, want de vorige had plotseling ontslag genomen, geen idee waarom.

'Inclusiviteit is topprioriteit,' had hij nog verkondigd bij de nieuwjaarsborrel. Een visioen dringt zich aan je op, de directeur scheurt uit zijn keurige pak en komt er als neanderthaler uit tevoorschijn. Je besluit zelf in actie te komen.

Het plan is simpel, namelijk een vergelijkingssite voor bedrijven maken, waar iedereen scores en reviews kan achterlaten over vrouwonvriendelijkheid. In een week tijd bouw je een eerste versie samen met Mieke, die in de IT werkt. Mieke is ook gemotiveerd om het patriarchaat omver te werpen, want ze is recent gepasseerd voor een managementfunctie waarvoor zij

alle papieren heeft. Een jongere collega heeft zich via het wielclubje van kantoor in de kijker gespeeld bij de juiste personen. Zelf heeft ze ook wel eens meefietst, maar het werkte voor haar niet hetzelfde. Als ze de mannen op een heuveltje uit het wiel reed, daalde de stemming aanzienlijk. Ze fietst niet meer mee, ook vanwege de opmerkingen over haar fietskleding – ‘als je cameltoe een pedicure nodig heeft, kan je me altijd bellen’ en de zogenaamd goedbedoelde duwtjes tegen haar billen om botsingen te voorkomen. Terwijl omgekeerd zwetende mannen in lycra wel het laatste is waar ze opgewonden van wordt.

Je noemt de site Lilith, naar de eerste vrouw en symbool voor rebellie en onafhankelijkheid. Sinds een week staat de site online en stromen de reacties binnen.

Laatst had ik een vergadering met tien mannen. Een collega hield een betoog, maar ik corrigeerde hem. Vervolgens begon iemand aan tafel te zingen ‘daar moet een piemel in’ en al snel zongen alle mannen mee. Op mijn ‘dit kan toch niet’ kreeg ik te horen dat het maar een grapje was. (Lucy, advocaat)

Tijdens het bouwen van de site heb je, in een vlaag van overmoed, met Mieke afgesproken dat jullie een top 10 van vrouwonvriendelijke bedrijven gaan publiceren zodra er 100.000 bijdragen waren. Gisteren was het zover. Jullie bekijken de ranglijst. Het bedrijf van Mieke staat op nummer 3, jouw bedrijf staat er niet bij.

Mieke is stil, terwijl jij het nieuwsbericht voorbereidt. Vanochtend is het tijd om het bericht te posten, Mieke heeft blijkbaar nieuwe prioriteiten, denk je boos.

Bij mijn bedrijf noemen de directieleden hun wekelijks overleg 'the band of brothers'. En als je op onze site kijkt, zie je foto's van mannen die deals sluiten en vrouwen die koffie komen brengen. (Kirsten, hr-manager)

Na het bericht aan Mieke bel je met je moeder. Die zegt elke tweede zin 'doe je wel voorzichtig', als iemand dit idee nog uit je hoofd kan praten is zij het. Je moeder had gisteren haar wekelijkse tennisles, waar langer gebored wordt dan getennist. Tijdens de nazit kwam het gesprek op Lilith, en vertelden de dames hoe zij vroeger waren betast door collega's en bazen. Niemand had dit destijds gedeeld, iedereen dacht dat het er min of meer bij hoorde. Of was van baan gewisseld, in de hoop op verbetering. Wat vaker niet dan wel zo was.

Ik moet dagelijks omgaan met ongepaste opmerkingen en grijpgrage handen. Inmiddels ben ik intern vertrouwenspersoon en blijkt dat dit vaker voorkomt. Het frustreert me dat ik de melders geen oplossing kan bieden. (Eva, verpleegkundige)

Je hangt op en vloekt hartgrondig. Hoe heb je zo lang kunnen denken dat het alleen jou overkwam? Want het begon al vroeg. Zodra je lijf de kindertijd van zich afschudde en allerlei bollingen kwamen opzetten, be-

gon ook het kijken, fluiten en roepen. Soms was het positief en daarmee lavend voor het onzekerheidsmonster dat in je borst gromde, maar net zo vaak kreeg je commentaar op je gewicht, vorm en kledingkeuze. Negeren werkte beter dan reageren, want dat lokte vaak alleen maar meer reacties uit. Toch sijpelden de stemmen door je pantser. Ze echoden in je hoofd bij elke hap die je nam – dikke reet –, bij elke blik in de spiegel – je haar zit mooier als het los is –, en bij elke kledingkeuze – dat rokje kan korter!

Later voelde je tijdens het winkelen, hardlopen of bij het uitgaan regelmatig handen op je billen, borsten of tussen je benen. Op school kreeg je een cursus zelfverdediging om de echte volhouders af te weren, terwijl de jongens trefbal speelden.

Je had gehoopt dat het, zodra je volwassen was, vanzelf zou stoppen. Dat je dan de woorden zou vinden, de kracht, de snelheid om direct te reageren. Na een persoonlijke effectiviteitstraining had je het zinnenetje ‘dit is niet oké’ uit je hoofd geleerd en zelfs een paar keer uitgesproken, maar sindsdien werd je op je werk gezien als een ‘zuur rokje’ en aanzienlijk minder bij interessante besprekingen uitgenodigd.

Mijn collega kwam steeds te dichtbij staan en raakte me onnodig vaak aan. Hij vertelde me, toen ik veiligheidskleding moest ophalen, dat hij me met alle plezier zou helpen met omkleden. Toen ik aangaf dat dit voor mij een grens overging, zei hij: ‘Ik bedoel er niets verkeerd mee, ik heb zelf ook een dochter.’ (Iris, ontwerpleider infra)

Je zet het nieuwsbericht over de top 10 online. Een uur later krijg je een mail, of je nog die middag bij de hoogste baas kan verschijnen.

De lift brengt je naar de bovenste etage. Ava, de secretaresse van meneer Volder, vraagt je om even te wachten. Je zakt in een ruime fauteuil en wrijft met je handen over de ruwe stof. Een plakkerige hand geven wekt straks geen goede indruk. De lucht die je ruikt als je je armen beweegt is nu helaas niets meer aan te doen. Dat geldt vast ook voor de ontslagmededeling die zo gaat komen. Tegen de tijd dat Ava zegt dat meneer Volder zover is, loop je gelaten naar binnen.

De kamer van meneer Volder biedt een indrukwekkend uitzicht over de nabijgelegen kantoor-torens. De grijze reuzen staan als oude beuken bij elkaar, hun spiegelende ramen laten licht binnen maar houden zicht buiten. Meneer Volder neemt plaats achter zijn zware eikenhouten bureau. 'Ga zitten,' en hij wijst naar de stoel tegenover hem.

'Je bent binnen het bedrijf niet onopgemerkt gebleven.' Hij trekt zijn wenkbrauwen in een frons en je krimpt in elkaar. In de kast achter hem staat het boek *The Art of Warfare* en een foto van meneer Volder in een sportieve outfit, golfclub in de hand, naast de minister-president.

'Meneer Volder...' begin je, maar meneer Volder onderbreekt je.

'Zeg maar Peter.'

'Eh... Peter, ik kan het allemaal uitleggen.'

'Nergens voor nodig! Ik heb goed nieuws voor je. Er

is een functie vrijgekomen in het managementteam. Jij bent daarvoor uit het juiste hout gesneden. Je kan vanaf maandag starten als chieft marketing officer. CMO.' Je wrijft vlug over je wang, want bij de 'C' zijn wat spetters meegekomen. Terwijl Peter uitleg geeft over de functie, waarbij belangrijke woorden vallen als prestatie-indicatoren en imagobuilding, probeer je snel een vraag te bedenken, zodat je niet zo verbluft overkomt. Na tien minuten komt Ava melden dat het tijd is voor de volgende afspraak. Peter staat op, en terwijl hij naar de deur loopt om die voor haar open te houden, heeft hij nog een laatste mededeling:

'Vanzelfsprekend moeten we dat akkefietje met jouw site even wegpoetsen. Dat zal IT voor je doen. Alsof het nooit gebeurd is. Ik heb me laten vertellen dat dat geen probleem is. Eens?'

Je staat even stil om na te denken. Maar in je hoofd klinken alleen kreken. Je buigt je hoofd.

'Dan is dat geregeld,' glundert Peter. Hij sluit de deur.

Verward loop je naar buiten en je steekt de straat over. Als je opzij kijkt zie je een donkergroene tank op je afkomen. Bovenop prijkt een grijze vlag met daarop een witte afbeelding van een veldheer op een steigerend paard. Je voeten kleven aan het asfalt, je komt niet meer vooruit. Gestaag rijdt de tank door, steeds dichterbij, aan de rupsbanden kleven bloed en lange haren. Afgelopen, denk je nog. En dan is het zo.

VOGELSPOTTERS

ANOUK VON SEIDA

De bus raast over het overgroeide bergstraatje naar beneden met een snelheid die ik niet aan durf te nemen op een Nederlandse polderweg. Mijn oogleden willen maar al te graag dichtvallen, met wilskracht dwing ik ze open. Elk stukje van de Peruaanse jungle wil ik in me opnemen, opzuigen en een thuis geven in mijn herinneringen. De bomen vliegen voorbij in een waas van groen en bruin. Hier en daar trekt een kleurrijke uitspatting mijn ogen; de snelheid maakt het beeld duizelingwekkend. Dat is, tot de Peruaanse gids iets in het Spaans naar de chauffeur roept wat ik vertaal naar dat we een stukje terug moeten. Met piepende banden komen we tot stilstand waarna de chauffeur de bus in zijn achteruit zet. De naam van de chauffeur verliet mijn oren helaas zodra het mijn kraakbeen bereikt had, maar Lucho, de naam van de Peruaanse gids, onthield ik meteen. Zijn bruine kraalogen glanzen de hele dag met verwondering. Oneindig enthousiasme gutst uit zijn poriën en verheldert de muffe geur van het regenwoud. Het maakt dat ik mij continu aan de voorkant van de groep bevind, likkend aan de hielen van Lucho en smachtend naar het volgende feitje over de 'Cock of the Rock' dat hij mij vertelt.

'Si, aquí,' zegt Lucho. De hele groep stapt uit het

busje de verzengende hitte van de Amazone in. Met zijn telescoop in zijn hand en een oude verrekijker om zijn nek loopt Lucho enkele meters terug de berg op. Hij spreidt de drie poten, stabiliseert ze op de grond, richt de lens omhoog en stelt deze scherp. Dan kijkt hij op. Zijn blik vangt direct die van mij en ik denk dat wat hij ook gevonden heeft mijn uitzicht niet kan overtreffen. Het is puur geluk dat overstroomt vanuit zijn gelaatstrekken, als een kind dat vol trots de nieuwe jurk van zijn favoriete pop laat zien. De passie die Lucho uitademt maakt mijn ogen waterig. Dat heeft wellicht ook te maken met de vermoedheid van dagenlang met onbekenden door de jungle struinen en 's nachts geen oog dichtdoen omdat ik de eerste avond mijn klamboe met een wolfspin deelde. Hoe dan ook, het blijft een prachtig gezicht. 'Come, come,' zegt hij met een onmiskenbaar dik accent. De groep, die ietwat druilerig op een afstandje stond te wachten, elleboogt elkaar in de richting van onze gids tot er een kluitje voor de telescoop is gevormd. Lucho wijst naar een lange, dunne boom met wit boomschors dat onderbroken wordt door bruine vlekken. De bast lijkt net alsof er een bever horizontaal de boom in is geklommen en er eigenhandig een ruitpatroon in heeft geknaagd. Terwijl ik netjes mijn beurt afwacht, schud ik mijn hoofd in de hoop de waas voor mijn ogen kwijt te raken en probeer ik alvast te zien waar Lucho naar wijst.

'Ah' en 'oh' klinkt het van elk persoon die hun oog aan de telescoop heeft geworsteld. Mijn ongeduld bereikt een kookpunt wanneer de Canadees met zijn on-

uitstaanbare safarihoed tevergeefs probeert met zijn telefoon via de telescoop een foto te maken van wat het ook mag zijn dat Lucho gespot heeft. 'Ah shit, I almost got it,' exclameert hij voor hij zijn telefoon weer tegen het kijkgaatje duwt.

Ik knijp mijn ogen samen, probeer de lenzen te buigen om verder te kunnen kijken maar helaas, ik grijp niet wat we hebben te zien. Lucho lonkt me naar de telescoop die hij vrij heeft gehouden voor mij onder het mom van het scherper stellen van de lens. Er klinkt een lange zucht van begrip, zo'n zelfde als mijn groeps-genoten al eerder uitlieten, uit mijn mond wanneer ik de kleine, bruin-witte vogel op het dorre uiteinde van de stam zie zitten. 'Sleeping,' zegt Lucho naast mij. De andesreuzennachtzwaluw, zoals Lucho mij later vertelde, is een aandoenlijke vogel. Haar schutkleuren maken haar een onderdeel van de boom, een onopvallende verlenging van de ogenschijnlijk geknaagde bast. Nadat ik wegstap van de telescoop heb ik moeite met het vinden van de zwaluw, ook al weet ik precies waar ze zit. Mijn blote ogen hebben maar net de capaciteit om haar camouflage te ontmaskeren. Met hetzelfde enthousiasme als van Lucho zijn lach afspatte, maak ik oogcontact met hem. 'She's gorgeous,' zeg ik. Lucho loopt grinnikend terug naar de bus.

Met zijn rug naar me toe stel ik hem me voor in zijn kindertijd. Een rond gezicht met grote, bruine ogen die vol schittering de wereld leren kennen. Spelend met de andere kinderen uit het dorp, een dozijn aan met modder besmeurde gezichten en shirts vol met gaten, zoals ik al veel kinderen onderweg heb gezien.

Ik zie Lucho en zijn vrienden achter elkaar aan rennen terwijl ze door de smalle paden en drukke straten manoeuvreren en stofwolken achterlaten. Ze vliegen om bochten, joelen en lachen luid. Ze raken verder uit het zicht terwijl er één jongetje afdwaalt. De rest rent gillend door, verblind door de opwindende van het spel. Maar die ene jongen, die de te grote verrekijker van zijn vader om zijn nek heeft hangen, staat stil bij een enkele roze bloem waar een vlinder langzaam haar vleugels open- en dichtklapt. Dit doen ze om hun vleugels tegen de zon te beschermen, heb ik gister van zijn vierenzestig jaar oude versie geleerd.

Later die avond vraag ik tijdens het eten aan Lucho hoe hij de zwaluw had gespot vanuit de bus. De snelheid waarmee we van de berg naar beneden kletterden moet het onmogelijk hebben gemaakt; met het blote oog was ze al nauwelijks te zien. Om ons heen kletsen mijn groepsgenoten over avonturen die ze al in Zuid-Amerika beleefd hebben of nog denken te gaan meemaken. Het is een piemelmeestfestijn, een wedstrijd om te zien wie er het hardst op hun borst kan trommelen, zonder een zichtbare jury. Lucho verdiept de onschuldige lach die permanent zijn mond lijkt te omsluiten en mompelt haast onverstaanbaar 'I've been here long time.'

Lucho vertelt mij tijdens het toetje over de zware trektochten die hij tot een aantal jaar geleden heeft begeleid. De beroemde Inca Trail die in drie dagen door het luchtvochtige tropenbos naar Machu Picchu leidt is voor veel mensen uitdagend maar valt in het niet bij de Salkantay Trek, een vijf dagen duren-

de tocht die je over bergen en door canyons brengt, langs elk klimaat neemt en wederom eindigt bij de ruïnestad. Week in, week uit liep hij in de ijle lucht van de Salkantayberg en nam hij een groep toeristen op sleeptouw. Het was fysiek en mentaal uitputtend, zijn vrouw en kinderen zag hij maar één avond per week tot zij hem verliet voor een ander. Hij zegt dat hij blij-er is nu. Hij werkt goed samen met Barbie, de kok en een goede vriendin. Hij houdt van de tapir die als baby is gevonden bij de ingang van de junglelodge waar we verblijven. Het dier is vrij om te gaan en staan waar ze wil, maar ze komt altijd terug om hallo te zeggen. Bovenal houdt hij van de vogels. Hij kent hun liederen zoals een superfan elke lettergreep van zijn favoriete nummer kent. Hij ziet de mooiste kunstwerken in hun veren en zijn eenzaamheid smelt als sneeuw voor de zon in hun aanwezigheid. Althans, dat is hoe ik zijn half Spaanse zinnen gepaard met zijn gelukzalige gezicht interpreteer. Hij eindigt met dat hij in de toekomst geen tours meer wil begeleiden maar fulltime vogelspotter wil zijn. Zolang zijn oude botten dat tenminste toelaten, voegt hij met een waterige glimlach toe.

Ik wil hem zeggen dat ik blijf. Ik wil hem zeggen dat ik alles wat hij over vogels weet ook wil weten. Dat ik voor zijn oude botten zal zorgen als ze beginnen te kraken en te piepen. Dat ik eigenhandig een junglebestendige rolstoel voor hem zal bouwen en hem naar zijn favoriete uithoeken rol als hij er zelf niet meer raakt. Ik wil alles op alles zetten om het kinderlijk plezier in zijn verjaarde ogen te bewaken en te koesteren.

Na een nacht slapen is het tijd om afscheid te nemen. Ik bedank hem. Ik geef hem een hoeveelheid fooi die ik mij niet kan veroorloven. Hij schrikt als ik mijn armen om hem heen sla, maar voorzichtig smelt hij de knuffel in en bevestigt hij met zijn armen de verwantschap die we de afgelopen week hebben gevonden. Wanneer ik weer in zijn ogen kijk zeg ik dat ik ga sparen en volgend jaar terugkom. Dat ik dan blijf. Hij kijkt me aan met een schittering in zijn ogen.

‘I’m not here next year. I’m with the birds.’

ZANDKASTEEL

HENDRIK SOET

Drie torens, twee poorten en een vlaggenmast van een kapot rietje. Hij heeft het op een van de kantelen geplaatst. Staat er trots naar te kijken, met een strooiën hoed op zijn hoofd. Alsof we zojuist met zijn drieën een koninkrijk hebben gesticht. In zijn ene hand een plastic emmer, in het andere een konijn. Een smoezelig knuffelbeest dat aan hem vastplakt, zoals het zand aan zijn blote voeten kleeft.

‘Het is best indrukwekkend,’ zegt Alex en knikt.

Ik overweeg een sceptische opmerking over de verlepte vlaggenmast, maar besluit het te laten. Er is iets geruststellends aan hoe serieus hij dit neemt. Alsof het kasteel daadwerkelijk beschermd moet worden tegen indringers.

Een vrouw loopt voorbij. Heel even denk ik dat het Ma is. Ze kijkt bedenkelijk. Haar gezicht schudt, alsof ze in één blik weet hoe de vork in de steel zit. Maar misschien heb ik het me verbeeld.

‘Een zandkasteel, een zandkasteel aan zee!’ Hij zingt als hij speelt. Zoals altijd. Zijn stem waait mee met de wind, woorden verdwijnen in het ruisen van de golven. Klein en licht. Zijn armen zwaaien, alsof hij de wind en de zee dirigeert. Emmer en konijn zwieren door de lucht.

Soms vergeet ik even dat alles tijdelijk is. Dat ik ook, zonder het te willen, zijn wereld kleiner kan maken. Op momenten dat ik mezelf niet in de hand heb en de angst de overhand neemt. Als ik besef dat hij ooit los zal laten. Net als ik.

We kijken naar hem. Een kleine jongen die in zijn eentje de wereld lijkt te beheersen.

‘Zou hij gelukkig zijn?’ vraag ik aan Alex. Zijn hoofd rust op mijn schouder. Mijn armen geklemd om mijn opgetrokken knieën, zijn hand losjes om mijn enkel. Onze benen plakken nog van het rennen door de branding, voeten schurend over schelpen en zand.

Kleine handen hielden we vast. Ieder één. Stevig, alsof zelfs dat kleine laagje zee hem mee had kunnen sleuren. We tilden hem hoog op en stampten door het water. Het spatte onze broeken nat. Zijn schaterlach klonk boven het gekrijs van de meeuwen uit.

Alex geeft me een zachte por in mijn zij. ‘Natuurlijk,’ zegt hij, ‘kijk hem nou.’

Ik glimlach, maar in mijn hoofd blijft iets hangen.

Ik hoor hem een liedje zingen uit Sesamstraat. Hij kent ze allemaal uit zijn hoofd. Ik leer ze pas kennen doordat hij ze zingt. Ze blijven plakken. Als schelpjes die ongemerkt in mijn broekzak belanden.

Zijn dansende voeten doen me denken aan vroeger. Aan hoe ik zelf wilde zingen en bewegen. Thuis was er geen muziek. Alleen het orgel dat moeder op zondag bespeelde.

Ik zong de psalmen die ik hoorde in de kerk. Beweging paste daar niet bij. Toch kon ik het niet laten. Ik zwierde theatraal door de gang. Dezelfde wilde arm-

gebaren die ik de dominee had zien maken, toen hij waarschuwde voor alles wat verkeerd was. Ma stormde kwaad de keuken uit. Ze begreep niet dat het geen spotten was. Dat ik het deed omdat ik niet anders kon. Omdat het uit mijn benen leek te komen.

Er was een tijd dat alles groots leek. Mensen, stemmen, gesprekken die de lucht vulden. Tot ik zag dat de horizon verschoven was. Ik had het moeten zien aankomen, voordat de ruimte tussen mij en mijn wereld was gekrompen. Toen er geen plek meer was voor wie ik gedacht had te kunnen zijn. De kamers waren te klein, de gangen te smal.

Maar ergens, na die verstikkende stilte, gebeurde er iets. De zachte zeelucht van iets nieuws. Iets wat ik zelf kon vormgeven. Iets wat niet verloren was, maar dat ik vast kon houden.

‘Papa’s, kijk!’

Hij loopt naar de zee. Alex staat op, helpt hem het emmertje met zeewater te vullen. Samen gieten ze het leeg in de slotgracht. Daar blijft het water even staan. Dan zuigt het zand het langzaam op. Hij kijkt er triomfantelijk bij.

Ik haast me te zeggen dat ik het gezien heb. Dat ik hem gezien heb. Leigrijze ogen lichten op. Ze zijn nog hetzelfde als de eerste keer dat ik ze zag. Zijn kleine lijf werd op een weegschaal gelegd. Grote ogen keken me aan. Hetzelfde peilende kijken. Alsof hij toen al wilde weten wie ik was. Of het goed zou komen.

Een paar uur na zijn geboorte stuurde ik Ma een bericht. ‘Bedankt voor de informatie,’ appte ze terug. Ik had niet meer verwacht.

We gaven hem mijn naam. Hun naam. Als een kleine genoegdoening misschien. Om toch een stukje van hen mee te nemen. Op de mooiste mogelijke manier.

Toch stond de postbezorger op een ochtend met een pakketje voor de deur. Geen afzender. Maar het handschrift dat het adres had opgeschreven herkende ik uit duizenden.

Ik gaf het doosje aan Alex. Te bang om het zelf te openen. Hij kende haar alleen uit mijn verhalen. Hij trok de tape ervan af.

‘Aha!’ riep hij geamuseerd en haalde er een kinderbijbel uit. En een knuffeltje. Een gehaakt konijn met slappe oren. Er zat een kaartje bij. ‘Ik had het nog liggen,’ stond erop. Alsof het toeval was.

Ik legde het op tafel. Voelde met mijn vingers aan de ribbels van het haakwerk. Ik dacht er haar onhandige liefde in te kunnen voelen.

De kinderbijbel verdween achter in de kast. Naast de ongelezen handleiding van de babyfoon. Ik had het boek al te vaak gezien. Totdat hij het zelf vond en ik hem er elke avond uit moest voorlezen. Verhalen over Daniël in de leeuwenkuil. Jona in de vis. In zijn ogen is kindje Jezus niet anders dan Tommy of Ieniemienie. Ineens leek onze wereld een beetje in elkaar te schuiven.

De wind trekt aan zijn hoed. Hij repareert een toren die omgevallen is. Zijn lippen bewegen, hij vertelt er een verhaaltje bij. Het konijn wordt op het kasteel gezet, als een wachter op een muur.

Voor ons verandert de zee. Het water kruipt het strand op. Een eerste golf likt aan de buitenmuur van

het kasteel. Het brokkelt af. De torens zakken scheef, als een kaartenhuis dat langzaam zijn evenwicht verliest. Korrel voor korrel glijdt het terug in het water.

Misschien had ik het moeten zien. Al die tijd. Kastelen verdwijnen niet zomaar. Ze worden simpelweg meegenomen.

Hij kijkt toe. Zijn ogen volgen het schouwspel, vol verwachting. Dan wordt hij stil. Een beetje beduusd.

‘Papa,’ vraagt hij, ‘waar gaat het kasteel naartoe?’

Ik til hem op. Zijn lichaam is nog warm van het rennen. Zijn benen slaan instinctief om mijn middel. Zijn billen rusten op mijn onderarm. Mijn andere hand strijkt over zijn rug, langs het dunne shirt dat ruikt naar zeewater en de zon.

‘Terug naar de zee,’ fluister ik in zijn oor. ‘Terug naar waar het vandaan kwam.’

Zijn hoofd nestelt zich tegen mijn hals. Blonde sprieten waaien in mijn gezicht. Ze ruiken naar iets dat ik nooit meer wil vergeten.

We kijken toe hoe het kasteel verdwijnt. Tot de vloedlijn het heeft teruggenomen. Alsof het er nooit geweest is. Alsof het alleen in onze herinnering heeft bestaan. Zijn kleine hand speelt met de zoom van mijn shirt.

‘Komt het dan nooit meer terug?’ vraagt hij.

‘Jawel,’ zeg ik. ‘Morgen bouwen we een nieuw kasteel.’

Hij knikt.

Alsof dat alles is wat je nodig hebt. Morgen weer opnieuw beginnen.

